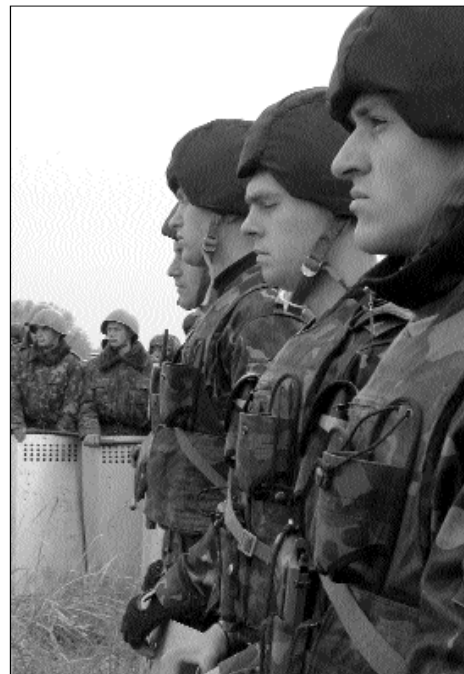
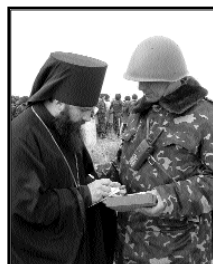

фото Г. Хмельовського

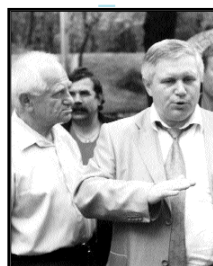

Сьогодні в номері:

Репортаж із
Тузли

стор. 2

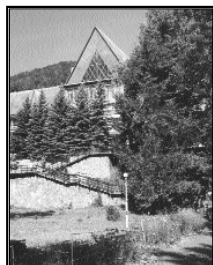
Читацьке
вiче

стор. 4—5

Тримайте
руки
на видноті!

стор. 7

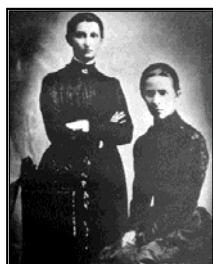
Золото
Карпат

стор. 8—9

“Ексампей”
— священ-
ний шлях

стор. 11

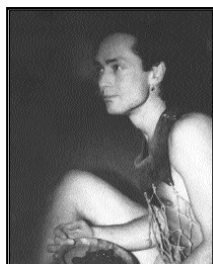
Монумент
великій
любові

стор. 12

Слуга
півонії

стор. 13

Хвала
еросу

стор. 15

ГАРЯЧА ТЕМА

Тузла — це не острів. Це черговий привід. Для Росії — це привід для реалізації її імперських планів поглинання (анексії, окупації, ліквідації суверенності тощо) України. Для України — велике випробування народу на здатність відстояти свою свободу і незалежність перед очевидним ворогом.

Ситуація — трагікомічна. Її трагізм зовсім не в тому, що Кремль підготував агресію проти України — розробив операцію у всіх її дипломатичних, політичних і військових аспектах, оголосив мобілізацію парамілітарних формувань (козакства), розгорнув антиукраїнську інформаційно-пропагандистську підготовку свого населення, провів агітаційно-розвідувальну роботу на нашому острові, підготував доповідь на основі досліджень учених і високими темпами спорудив дамбу, по якій має змогу пустити танки і важку техніку. Її трагізм у тому, що ми — українці — не віримо собі, своїм очам, своєму розумові, який давно підняв тривогу: “Батьківщина у небезпеці!”

Натомість віримо скомпрометованій виконавчій владі, яка робить вигляд, що вся ця російська операція є несподіваною для гарантів із Печерська. Удав уже відкрив пащу і насувається на нас, а ми віримо у заколискуюче-заспокоїливі пояснення поведири, безвідповідальність яких давно є злочинною.

Чи не під ці заспокоїливо-заколискуючі пояснення впродовж десяти років останніх років значну частину української промислової власності передано до рук представників російського капіталу? Чи вас, браття-українці, досі нічому не навчила очевидна брехня навколо енергоносіїв і спекуляції навколо трубопроводу “Одеса—Броди” — чи не єдиної можливості унезалежитися від російської нафти, чи ви погодилися із передачею Росії нашої газотранспортної системи і т. д., і т. п.? Чи вже закінчився безкінечний цикл щосезонних афер як не з олією і цукром, то із борошном, зерном і крупами? Чи, може, ця “правонаступниця” вже віддала нашу частку золотого запасу, майна, не кажучи вже про гроші пограбованих українських вкладників? Чи, може, врешті Росія визнала хоч один епізод відвертої війни на пограбування і знищення українського народу, яку вона веде впродовж 350 років? Чи, може, вона визнала факт організованого нею голодомору — цієї блискуче проведеної і надзвичайно ефективної геноцидної операції з метою зміцнення російського панування через так звану індустріалізацію і колективізацію на українських кістках?

Ми звикли боятися говорити про це навіть в оточенні знайомих нам людей, не кажучи вже про вулицю і мітинг. Боїмося, бо

ЗАГІПНОТИЗОВАНІ СИЛОЮ МОСКВИ?

одразу почуємо звинувачення в “розпалюванні міжнародної ворожнечі”. Почуємо не від грузинів, не від німців, поляків, болгар, греків чи євреїв, а від росіян. Від росіян, котрі завжди активно виступають проти розпалювання міжнародної ворожнечі, але завжди готові до знищення будь-якої (і не лише чеченської) нації, яку вважають слабшою від себе, а тому такою, що не має права на власну державність.

“Там, де я, — там Росія!” І мільйони росіян в Україні навіть не намагаються вивчити мову титульної нації. А навіщо? Адже титульна нація не вимагає цього від них. В Естонії і Латвії вимагала. Щоправда, довелося естонцям і латишам пережити московський гвалт на весь світ: “Дискримінація русскоязычных!” Нині тихо. І відомо, чому: естонці й латиші, шануючи своє право титульної нації, були чіткими й послідовними в реалізації цього свого права. Ми, на жаль, ще не усвідомлюємо собі цього Богом даного нам права.

І тому, знаючи не лише про притаманну росіянам вульгарність і агресивність, а й про їхні нинішні плани (і факти!) реалізації цієї агресивності, втішаємо себе притаманною українцям толерантністю, лагідною вдачею і дитячими сподіваннями на допомогу з боку США.

Розумію, що мої роздуми сподобаються далеко не всім. Але чи п'ята російська колона в Україні не є очевидним фактом? Може, нам слід припинити ображатися на когось і, підпорядковуючись усвідомленню правди, варто врешті образитися на себе, на своє самоприниження?

Інші народи, які також на власній шкірі пізнали ціну російської “братньої дружби”, давно тримають дистанцію у стосунках із Москвою, яка у будь-яких стосунках визнає лише силу. Поляки увійшли в НАТО і зняли питання.

Геніальний польський письменник-футуролог Станіслав Лем у листі від 4 грудня 1957 року до Віктора Ворошильського написав:

“Західні держави могли протиставити гітлеризмові у тридцятих роках, поза-як тоді мали силу. Протиставлення загарбницьким намірам якоїсь держави передбачає не лише чітку волю конкретного уря-

ду, але також забезпечення, матеріальне забезпечення такого рішення відповідною силою.

Той, хто повстає проти імперіалістичних зазіхань (не має значення, з боку якої держави), повинен повністю усвідомлювати собі, що його протиставлення агресії спочатку виникне у сфері слів, декларацій, дипломатичних рішень, котрі (якщо агресор до них поставиться легковажно і зигнорує їх), повинні у кінцевому підсумку знайти підтримку в силових діях.

...Протиставлення державі, яка шанує лише силу, не матиме жодного значення, якщо виявлятиметься лише в словах.

...За умов такого абсолютного і всебічного домінування брехні, будь-яка полеміка перетворюється у шахову гру з противником, який, опинившись у невигідній для себе позиції, хапає шахову дошку і валить нею партнера по голові”.

Це точка зору Станіслава Лема про імперіалістичних агресорів загалом і конкретно щодо Росії, висловлена ним у 1957 році. Чи ця опінія не є точним діагнозом нашої ситуації в році 2003-му?

А як же ми? Що ж ми? Чому так занадто часто доводиться чути з нашого боку про те, що “нас надурили”, “нас пограбували”, “нас окупували” і т. д.?

Достатньо відверту відповідь на ці й подібні запитання дає геніальний український письменник-футуролог Степан Любомирський у романі “Плем'я вовків”, написаному 1948 року і виданому у Вінніпезі 1951 року:

“Український народ бажає і хоче самостійності та вільного життя. Український народ не вірить, однак, у можливість визволення з-під панування Москви. Віки зроби тут своє. Український народ є загипнотизований (...) силою Москви і її внутрішньою політикою, не здаючи собі справи із ресурсів власної сили”.

Чи щось суттєво змінилось у слушності наведеного визначення впродовж минулого півстоліття? Чи, може, над Майданом Незалежності у столиці замість символічної фігури поступливої жінки з гілкою миру вже стоїть Українець-Воїн?

• Євген ГОЛИБАРД

НА РАХУНКУ “КОБЗАРЕВОЇ ЦЕРКВИ” — 76.827,06 грн.

Минулого місяця в Тернопільському кафедральному соборі та на Березовицькому цвинтарі поминали археолога, літератора-просвітянина, мистецтвознавця Ігоря Герету. Приїхали друзі з Києва, Львова, Рівного... Біля щойно відкритого пам'ятника, автор якого — лауреат Національної премії імені Т. Г. Шевченка Ярослав Мотика, згадувалося, як ще рік тому, сповнений прекрасних задумів, добродій Герета ділився ними з побратимами. Він завжди щиро вболівав за результативність нашої спільної справи.

опубліковано тільки нещодавно, зокрема й оригінальну книжку поезії та прози “Скибка неба”.

Значною була й громадська робота І. Герети. Так, у 1978 р. він заснував при картинній галереї мистецький клуб із конспіративною назвою “Золотий вересень”, який діяв до 1985 р. і певного часу був репресований. У 1988 р. став співзасновником першої в Тернополі опозиційної організації “Тернове поле” й Товариства української мови, у 1989 р. — Товариства “Меморіал”, у 1991 р. — художньої премії імені М. Бойчука та Інституту національного відродження України, у 1992 р. — катери української культури в Тернопільській вищій духовній семінарії ім. Йосипа Сліпого, у 1993 р. — стипендії ім. М. Литвина для студентів-бандуристів із Тернопільщини тощо. У 1989 р. І. Герету було обрано членом Проводу Тернопільської крайової організації Народного Руху України, а згодом — членом її Великої ради. Він був депутатом обласної ради, головою комісії з питань культури й духовного відродження.

На знімку, що публікується, Ігор Герета — у колі найближчих друзів. Стоять (зліва направо) художники Ярослав і Ярослава Мотики, народний депутат України Ярослав Кендзьор із дружиною, сидять: Любомир і Марія Крупі та автор цих рядків. Ігор, як завжди, у центрі. Немов беркут, який обіймає нас, думаючи про вічне.

Микола ЛИТВИН

Епостаті, які немомою природою лікани очоловвести за собою. А цей мезний добродушний веліше й не цурався звичайної чорнової роботи, був неабияким організатором, а головне — любив доводити розпочату справу до логічного завершення. Мені завжди не вистачало його — доброго друга й порадника, який умів підставити своє плече в найскрутнішу мить. Щоправда, залишилися з нами пам'ятні статті та конкретні справи Ігоря Герети.

Здобувши вищу історичну освіту в Чернівецькому університеті, 1962 року працював на різних наукових посадах у Тернопільському краєзнавчому музеї. Після шестимісячного слідства засуджений у 1966 році за антирадянську діяльність, спрямовану на відновлення незалежної Української держави, на п'ять років тюремного ув'язнення умовно. Аж до розпаду Радянського Союзу перебу-

БЕРКУТ ПОДІЛЬСЬКИХ ВЕРХОВИН

вав під жорстким наглядом органів держбезпеки та партапарату, і все ж використовував навіть найменшу можливість для наукової та громадської роботи.

Тоталітаризм унеможлилював національний розвій, але й за цих умов Ігор Герета вишукував шляхи утвердження української культури. Він був одним із фундаторів та автором експозиції музеїв С. Крушельницької (1963 р.), В. Гнатюка (1969 р.), Картинної галереї Тернопільського краєзнавчого музею (тепер — обласний художній музей, 1978 р.), про які видав у видавництві “Каменяр” нариси (про музей Гнатюка спільно з О. Черемин-

ським), заснував музей Леся Курбаса у Старому Скалаті 1987 р., за який боровся протягом двадцяти років, аж до останніх днів.

Уже в незалежній Україні вчений активно працював над створенням музеїв — Патріарха Йосипа Сліпого у с. Заздрість, політв'язнів у казематах Тернопільського КДБ, сучасного українського мистецтва на Медовій. Розбудовував засади першого археологічного музею-парку у с. Чернелів-Руський Тернопільського району. У 1993—1994 роках виставка творів образотворчого та декоративно-ужиткового мистецтва із його збірки “Мистецтво друзів” експонувалася в Тернополі та Львові.

Як археолог, І. Герета відкрив сотні археологічних пам'яток та вів дослідження майже двадцятьох. Найбільше його досягнення — розкопки могильника черняхівської культури III—IV ст. у с. Чернелів-Руський, який має європейське значення. Матеріали з цього могильника, а також із могильника в с. Романівка, експонуються на міжнародній виставці в Німеччині (її подальший маршрут: Норвегія, Франція, Італія, Японія).

У 1980—1981 роках учений став співавтором трьох академічних монографій про археологічні пам'ятки Прикарпаття й Волині, співавтором історичних нарисів

про Тербовлю (1971 р.), Бережани (1979, 1980 рр.) і Чортків (1985 р.), а також автором видань про художників І. Хворостецького, І. Марчука, Я. Омеляна (1993 р.) і співавтором видання “Художники Тернопільщини” (1994 р.). Опублікував близько 100 статей в енциклопедіях, збірниках та журналах України, Канади, Росії, Сербії, Словаччини, Польщі та близько 700 газетних статей і заміток.

Ігор Герета був редактором або рецензентом майже двадцяти видань Інституту національного відродження України, членом редакцій та редколегій кількох збірників та журналів. А деякі його літературні твори

Народилася Лідія Костянтинівна в місті Дарниця (тепер це район Києва) 5 квітня 1923 року в родині службовців. Батько — інженер-будівельник, мати — вчителька. 1934 року родина Білецьких переїхала до Києва, оскільки батько працював на будівництві київського мосту. По закінченні середньої школи № 7 Лідія Костянтинівна навчалася у музично-драматичній консерваторії, яку очолював син Миколи Лисенка Остап. Під час війни вона працювала в редакціях газет “Київська правда” та “Література і мистецтво” (тепер “Культура і життя”). З 1944 року і до останніх днів життя Білецької було пов'язане з інститутом театального мистецтва

«ЧИМ БІЛЬШЕ ВИ ВІД СЕРЦЯ ВІДРИВАЄТЕ...»

Цього року виповнилося б 80 років видатному педагогу, професору, заслуженому діячу мистецтв України Лідії Костянтинівні Білецькій, добре відомій у великій театральній родині. Вона є автором багатьох статей та наукових праць, зокрема, “40 років українському радянському театру”, “Видатні діячі українського радянського театру”, “Шевченко і театр”, “Леся Українка і театр”, “Мистецтво життєвої правди”. До 100-річчя заснування театру корифеїв” та ін. У Київському державному інституті театального мистецтва імені І. К. Карпенка-Карого вона викладала історію українського театру й театру народів СРСР. Театральне життя ХХ століття цікавило її найбільше — колектив будь-якого театру вважав за честь запросити для огляду власної творчості Лідію Костянтинівну. А Хутір Надія, що на Кіровоградщині, був місцем її паломництва, куди вона приїздила зі студентами та колегами майже щороку.

ім. І. К. Карпенка-Карого: аспірантура, захист кандидатської дисертації, присвоєння їй звання доцента, професора та, нарешті, заслуженого діяча мистецтв України.

35 років Лідія Костянтинівна була деканом заочного відділення КДІТМ ім. І. К. Карпенка-Карого. Але будь-які звання меркнуть у порівнянні з найвищою нагородою — любов'ю та щирим ставленням колег та студентів. Для них вона була найкращим педагогом, Людиною з великої літери, яка опікувалася студентами як своїми дітьми. Не вона вчила їх, а вони вчилися у неї людяності, доброти й професійному ставленню до будь-якої справи. Її дім являє собою родинне те-

атральне гніздо, де місяця вистачало всім, із якого вилітали у велике життя повні наснаги та життєвої мудрості вчорашні студенти.

8 квітня 2003 року в КДІТМ ім. І. К. Карпенка-Карого відбувся вечір пам'яті педагога-легенди.

Серед присутніх — однокурсники, учні майстра та сьогоденні студенти інституту. Вів вечір завідувач кафедри театрознавства, професор Анатолій Васильович Поляков. “Ця скромна зала інституту театального мистецтва наповнена енергетикою духу, високого інтелекту та творчості багатьох митців української сцени і театральної педагогіки”, — почав він. Поруч із іменами Леся

Курбаса, Гната Юри, Наталії Ужвій, Амбросія Бучми Анатолій Васильович поставив ім'я Лідії Костянтинівни Білецької. Подібні вечори пам'яті стали вже традиційними. Вони є унікальною можливістю для студентів доторкнутися до минулого, поспілкувавшись із видатними діячами-сучасниками.

Ростислав Пилипчук, Богдан Ступка, Валентина Зимня, Василь Неволов, Лариса Кадирова, Ігор Безгін, Валерій Курбатов, Володимир Горянський — ці імена без звань та регалій відомі не тільки тим, хто зростає та мужніє у родинному колі інституту театального мистецтва, але й далеко поза його межами. Кожний із них пригадав теплі щемливі випадки з минулого. Але кульмінацією вечора став виступ Валерія Курбатова. Його виконання улюблених романсів “найкращого педагога”, а особливо однієї з найтужливіших пісень, виконаної а капела — “Стоїть гора високая” — просто зачарувало всіх присутніх. До речі, студент Національної музичної академії ім. П. І. Чайковського, блискучий скрипаль Олександр Шевченко — єдиний серед її студентів, хто погодився безкоштовно взяти участь у вечорі.

А у фіналі вечора зі словами щирої подяки виступила сестра Лідії Костянтинівни Олена. Саме вона була її вірною супутницею протягом усього життя. Їхній дім і досі називають домом сестер Білецьких, який до сьогодні відкритий для усіх, хто ще не викреслив зі своєї душі Любов, Доброту, Совість і Працездатність.

Людмила ГУРЕНКО, студентка IV курсу КДІТМ ім. І. К. Карпенка-Карого

ВІДГУК

ПІДТРИМУЮ
«НАШОУКРАЇНЦІВ»

Підтримую Заяву блоку Віктора Ющенка “Наша Україна”.

Не знаю, на кого розраховані контраргументи Сергія Медведчука, але тільки не на українців. Його не люблять, бо не хочуть платити податки? Правильно, бо тільки темна людина не побачить, куди йдуть ті податки, незважаючи на всю непрозорість цих механізмів. Про які соціальні програми йде мова? Дитячі садки, школи сьогодні ремонтуються за рахунок батьків, лікарні — за рахунок вимог медперсоналу від кожного (!) хворого “добровільного пожертвування”, а допомога з безробіття, пенсії, заробітна плата — не забезпечують прожиткового мінімуму. І на фоні тотального зубожіння бачимо відремонтовані та облаштовані сучасними меблями та комунікаціями приміщення податкової.

Але влада даремно грається з вогнем. Голодні люди дуже відрізняються від забезпечених, і як би не доводили людей до самогубства — далеко не всі опускають крила. Основна маса просто стискується, як пружина, звичайно, до певного моменту. Коли та пружина одного разу випрямиться, — зворотна сила наробить такого, що ще довго будуть пам’ятати ті, хто нині при владі й від надмірної ситості вже не здатен аналізувати ситуацію.

Молодці львів’яни! Честь і гідність понад усе! Сьогодні Львів вписав героїчну сторінку в історію незалежної України. Тільки такі люди гідні пошани і визнання, а не їхні противники, що за шмат гнилої ковбаси продали свої душі нечистому.

● **Оксана ЄВСЕЄНКО**, м. Херсон

РЕФЛЕКСІЇ

ПОГЛЯД
ІНЖЕНЕРА НА ЄЕП

Останнім часом багато говорять про Єдиний Економічний Простір (ЄЕП). Особливо проурядові ЗМІ намагаються перекопати громадян України, що Президент Л. Кучма, підписавши договір у Ялті, здобув для України надзвичайну перемогу, бо, реалізуючи цю угоду, Україна матиме шанс отримати з Росії дешеві енергоресурси, розшириться ринок і попит на українську продукцію і тим самим посиляться ріст економіки України, а значить — підніметься добробут народу. Як у казці: з малими затратами — великий прибуток. Свої дії Леонід Данилович пояснює добрими намірами — для блага українського народу. “Кому на Заході потрібні наші літаки, скажіть будь ласка?” — запитує Л. Кучма і відповідає: “Нікому!” — і додає, що розвинути свою економіку можна тільки разом із Росією. Але хіба Україна не розвивала свою економіку в складі Росії протягом століть, і особливо, в складі СРСР протягом 75-ти років! Розбудовували цю економіку, поки вона не потерпіла повного краху.

Міф про дешеві енергоресурси недавно розвіяв посол Росії в Україні В. Черномірдин, відповідаючи журналістам на прес-конференції: “Хай Україна, Білорусь і Казахстан не сподіваються, що енергоресурси подешевшають! Росія буде їх продавати тільки за світовими цінами. Запаси Росії вичерпуються, то що — Росія повинна перейти на дрова? Цього не буде!” Росії потрібні ринки збуту промислової продукції, яка на світовому ринку не має попиту, тому вона і зацікавлена в єдиному економічному просторі.

Росію ми знаємо як імперську державу, яка тримала під окупацією Україну сотні літ. І в той час, крім горя і нещастя, українці нічого більше не бачили. І сьогоднішнє братання насторожує: чим це обернеться для нас і наших дітей, якщо вже сьогодні Росія безцеремонно порушує кордон України, будуючи дамбу через Керченську протоку в Криму?

● **Василь МАРКОВИЧ**, член “Просвіти”, м. Запоріжжя

ДЕПУТАТАМ НА ЗАМІТКУ

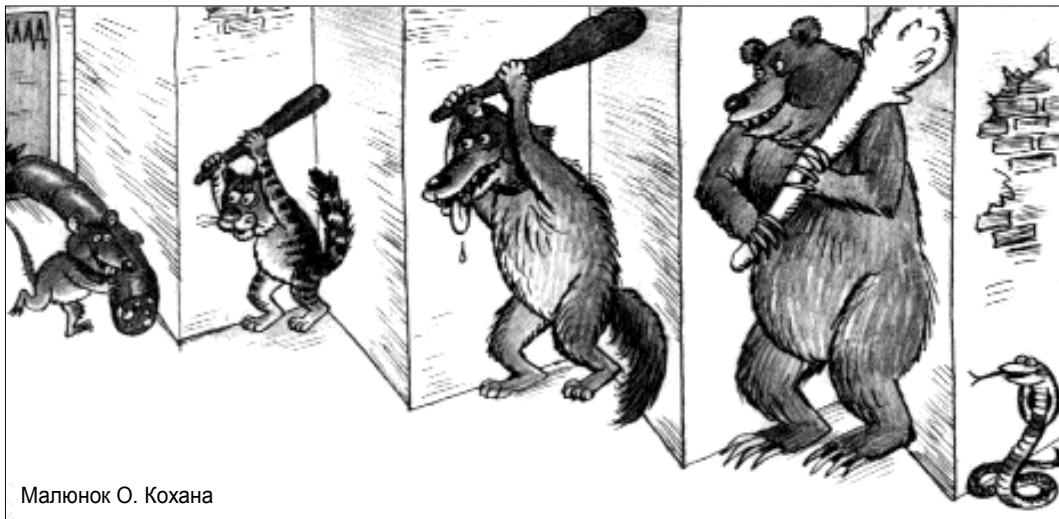
Шановна редакціє “Слова Просвіти”!

Висилаю Вам текст казки братів Грім “Як Росія з Україною...” Вибачте, “Як кішка з мишкою приятелювали”.

Думаю, що було б доцільно напередодні обговорення у ВР українсько-російських відносин розповсюдити цю казку серед депутатів. Дехто скаже, що це — марна справа, бо короткозорі та глухі групою

239, чи то пак, парламентською більшістю схвалюють і Ялтинську угоду про створення ЄЕП, і будівництво дамби у Керченській протоці, і віковічне приятелювання кішки з мишкою. Так, але дорогу долає той, хто йде, і перемагає — хто бореться.

Василь ГОДЯК, м. Соснівка Львівської обл.

Малюнок О. Кохана

ЯК КІШКА
З МИШКОЮ
ПРИЯТЕЛЮВАЛИ

Якось познайомилася кішка з мишкою, та й почала казати їй, як вона її любить і як хоче з нею приятелювати. Казала, казала, аж поки мишка погодилася жити в одній хаті з кішкою і провадити з нею спільне господарство.

— Але треба заpastися їжею на зиму, щоб потім не голодувати, — сказала кішка.

Купили вони горщик смальцю.

— Сховаймо його в церкві. Кращого місця й не придумаш, бо звідти його ніхто не вкраде. Поставмо горщик під вівтар і не чіпатимемо його, аж поки не буде вже чого їсти.

Як вони надумали, так і зробили. Та минуло небагато часу, як кішці захотілося смальцю. От вона й каже мишці:

— Послухай, мишко, моя сестра в перших запросила мене на хрестини. Пусті мене й побудь на господарстві сама.

— Добре, — каже мишка, — йди собі на здоров’я.

А насправді в кішки не було ніякої сестри в перших і ніхто її не просив на хрестини. Вона пішла простісінько до церкви, закралася під вівтар до горщика і злизала в ньому вершечок.

Минуло кілька днів, і кішці знову закортіло смальцю. От вона й каже мишці:

— Зроби мені таку ласку, побудь іще раз сама на господарстві, бо мене знов запросили на хрестини.

Мишка погодилася, бо мала добре серце.

А кішка прокралася попід

НАШІ ПІДРУЧНИКИ

мови у радянські часи — зрозуміло: щоб ми не могли спілкуватися з представниками Заходу та набратися від них ідей про свободу слова й думки.

Натомість діти вчать силусиленну речей, без яких вік можна обійтися.

Я чула, яким “злим і нетихим словом” говорили вчителі про підручники з математики. Один гарний учень зізнався: “Ненавижу уроки українського языка”. У цьому я вбачаю “заслугу” шкільного підручника, бо в ньому немає живої мови. Українська мова викладається, як латина. Коли не зайдеш на урок, тільки й чуєш: корінь та суфікс, суфікс та префікс. Неначе жива мова складається з самої тільки граматики.

Мабуть, доцільно спробувати створити підручник з української мови “методом толоки”, щоб усі вчителі надіслали найбільш вдалі розробки окремих тем чи уроків, а хтось би з цього матеріалу скомпонував підручник. Або хоч книгу для вчителя, збагачену колективною мудрістю.

Є афоризм “Кожний народ має таку владу, на яку він заслуговує”. Ми з вами пролежали на печі 12 років, чекаючи, коли наші президенти проведуть реформи й побудують для нас заможне й щасливе життя. Годі! Час прокинутись і почати штовхати владу знизу, вимагаючи від неї негайних змін. На краще! У Міносвіті давно вже є департамент змісту освіти, але він спромігся тільки на “футбольну ідею” та дванадцятибальну систему.

● **Галина САГАТЮК**, м. Іллічівськ, Одеська обл.

УКРАЇНА:
ПРОБЛЕМИ
ІДЕНТИЧНОСТІ

Кожен шукає себе в світі. Ця метафора стала нині актуальною і водночас надто вразливою у нашому складному полікультурному світі — як для окремої людини, так і для суспільства, держави в цілому.

Й Україна тут не виняток. Хіба що гострота проблеми визначеності або, як тепер кажуть науковці, ідентичності українців — національної, громадянської чи регіональної — є помітнішою, болючішою. Як пов’язані між собою національна, політична і громадянська ідентичності в реаліях сьогодення? Які особливості формування регіональної ідентичності в умовах сучасної України? Які фактори і чинники впливають на ідентифікацію українців, пов’язану з їх орієнтацією — на Західну Європу чи Росію?

Ці та інші важливі питання були в центрі уваги конференції українських випускників програм наукового стажування у США “Україна — проблеми ідентичності: людина, економіка, суспільство”, яка нещодавно відбулася у м. Львові при спри-

ЗАСТЕРЕЖЕННЯ

міськими мурами до церкви й вилизала смалець до половини.

— Найсмачніше те, чим не треба ні з ким ділитися, — сказала вона, дуже задоволена своїми походеньками.

Скоро кішці знов закортіло поласувати смальцем.

— Треба мені знов йти на хрестини, — сказала вона мишці.

Поки її не було, мишка прибрала в хаті й дала всьому лад. А ласа кішка тим часом вилизала смалець до дна.

— Аж як виїси все, тоді маеш спокій, — сказала вона сама до себе і прийшла додому аж уночі, наївшись донесхочу.

Відтоді кішці ніхто більше не кликав на хрестини.

Та ось настала зима, і надворі вже не можна було знайти ніякої їжі. Тоді мишка згадала про їхні запаси, та й каже кішці:

— Ходімо поласуємо тим смальцем, що ми сховали на зиму. Ото смачно буде!

— Авжеж, так смачно, наче ти виставила языка на мороз, — відповіла кішка.

Пішли вони до церкви. Гульк — а горщик порожній стоїть, наче в ньому й не було нічого.

— Ох, — мовила мишка, — тепер я бачу, що сталося, бачу, яка ти щира приятелька! Казала, що ходиш на хрестини, а сама все виїла.

— Якщо ти ще скажеш хоч слово, — крикнула кішка, — то я й тебе з’їм!

Але те слово вже висіло в бідолашній мишці на язичці. Тільки-но вона вимовила його, як кішка скочила, схопила її і проковтнула.

Отаке буває на світі.

КОНФЕРЕНЦІЯ

янні Інституту Кеннана (Вашингтон).

Особлива увага була приділена проблемі ідентифікації Сходу і Заходу України. Адже й досі існує стереотип про те, що існує дві України, які відрізняються не тільки способом мовлення і способом мислення їх жителів, а й орієнтацією на цілком інші культурні моделі, цивілізаційні й географічні центри. Однак, як засвідчили останні соціологічні дослідження, український регіоналізм — складніший феномен, аніж просто поділ на “націоналістичний захід” і “комуністичний схід”. Результати опитування виказують уже виразну тенденцію: поділ України на “схід” і “захід” поступово зникає.

Підсумковою ідеєю конференції була думка про те, що полікультурність, етнографічні відмінності різних територій України, їх виробничо-господарська спеціалізація не є перешкодою до формування національної і громадянської ідентичності. Як зазначав автор знаменитої праці “Французька ідентичність”, відомий французький історик Фернан Бродель: “Кожна нація поділена, але вона існує і розвивається за рахунок цих поділів”.

● **Олександр КОНОВЕЦЬ**, доктор історичних наук, м. Київ

ВІД РЕДАКЦІЇ

Шановні автори, просимо надіслати до редакції тижневика “Слово Просвіти” копію Вашого ідентифікаційного коду та повну адресу, куди пересилати гонорар. Кияни можуть зателефонувати за номером 229-89-69 або особисто прийти до редакції (Ця інформація стосується тих, чий матеріал друкувалися на сторінках газети у 2003 році).

До всіх, хто хоче стати нашим дописувачем, прохання — з матеріалом, який Ви пропонуєте для друку, надсилайте і ксерокопію свого ідентифікаційного коду.

РОЗДУМИ

Коли я вперше ознайомився з результатами перепису і дізнався про число “хохлів” (російськомовних українців-манкуртів), зразу ж почав міркувати: а яку частку тих відмовників од рідної мови займають мариупольці? Добрячу — сказав я сам собі. Коли порахував — 10 %. Бо при розрахунку я прийняв за російськомовних українців майже все населення міста. Зробити це примусило таке.

У місті працює чотири повністю російськомовні FM-станції. На п'ятій є 5-хвилинні новини, та ведуча користується українською, коли представляє чергову російську попу. Бо українська естрада на хвилях FM відсутня. Вибачте, бо є “черв'ячки” Сердючки, які позалазили в голови слухачів надовго, аж до наступного його (її) хіта-монстра.

Близько 20 газет, журналів пропагують ідеологію нинішньої влади. Російською, і тільки з проросійським смердючком. А газета “Надо” взагалі відмовилася друкувати українською з причини: “Она тут не нужна!” На що отримали відповідь: “А кому ви потрібні?”

НАБОЛІЛЕ

Не пам'ятаю точно дати, але цей день залишив карб у душі кожного активного українця. Тоді Верховна Рада офіційно дозволила собі використовувати російську мову в стінах парламенту. Замість поступового скорочення сфери застосування російської мови до визначеного законом і Конституцією обсягу, фактично відтоді розпочався процес дискредитації мовного закону. Несподівана поступка парламенту особисто в мене раптово викликала відчуття втрати чогось дуже близького, очікуваного, жалю за просвітянськими стараннями і сподіваннями на українізацію. Україна не наблизилася до конституційного вирішення мовного питання, поки сам парламент не позбереється зі статусом російської мови у власних стінах. Без подолання цього важкого політичного бар'єру будь-яка боротьба українців і всіх громадських організацій за повноцінне поширення української мови не дасть жодного вагомого результату, а “національна державність” залишиться гаслом політичних програм. Без вирішення цієї проблеми питання мови тлітиме в гуманітарній сфері й матиме імідж вибухонебезпечного для міжнаціональних стосунків, хоч нищення української мови викликане звичайним економічним інтересом щодо колонізації наших земель і має зовсім не лінгвістичну природу.

Є чітке роз'яснення Конституційного Суду України щодо обов'язкового вживання державної мови в усіх видах публічної діяльності. Застосування російської мови поряд із державною гарантується тільки в місцях компактного проживання українців російського походження, але не замість державної. Тільки відважні гумористи можуть назвати жартуєма наш парламент місцем ком-

РАДІОМОВЛЕННЯ

Доки буде продовжуватися в ефірі знущання над українською мовою? Маємо на увазі майже щоденний суржик, який ліне з гучномовців на першому каналі Українського радіо. Наприклад:

— в минулому році, двенадцять, пожежних дружин, приходиться;

— виброситись, вітер дує, полвідра, последні, садіца;

— оба ока, гряда, вврем'я вспіли, суткі;

— потравили, то-есть;

СОВДЕПІЯ ЗБЕРІГАЄТЬСЯ Й ДОНИ-

Доречно сказати про півсторінки-сторінку кожного місяця в газетах: “Приазовський рабочий” та “Іллічівець”. Але суто аполітичні статті, ніякої інформації, щоб розбудити активність громадян, надати їм можливість згадати, якого вони роду. Ніякої історії, ніякого націоналізму-патріотизму.

Знайомий патріот назвав четвер українським днем, бо в кіосках “Союздруку” з'являються 5—7 екземплярів газети “Шлях Перемоги”. З нового року ще й середу можна назвати українським днем, бо виходить у продаж газета “Час”.

Місцеву опозиційну газету “Азовські новини” прикрили. Чому? Бо в них є проблеми. І головна з них — це активна громадянська позиція головного редактора В. І. Кривохижі. Аж тхне від дій влади замовним політичним характером.

Дякуючи Богу, я маю можливість передплачувати низку газет, що несуть зі своїх шпальт правду, впевненість у перемозі національ-

ної ідеї над бездуховністю й корупованістю нинішніх можновладців. Серед них і “Слово Просвіти”.

Відрадно сказати, що українською користуються водії тролейбусів і трамваїв. Рекламу тютюну переважно там українською, бо ці “капіталісти” виховані і знають, що приїхали робити свій бізнес в Україну, а не в Малоросію чи СРСР.

Використовується українська мова в податкових звітах, звітах до державної скарбниці, пенсійного та соціального фондів. І хто їх заповнює, добре розуміється в державній мові. Але в голові багатьох засіли ота “вишесортність руского языка” разом із “черв'ячками”?

Цікаво відзначити, що документи в державних органах, що фінансуються за рахунок державної казни, ведуться українською, а місцеві органи влади й управління прислугуються російською, тобто іноземною мовою. То який патріотизм може йти мова.

У пошуках копійки всі їдуть у великі міста, впливають в систему

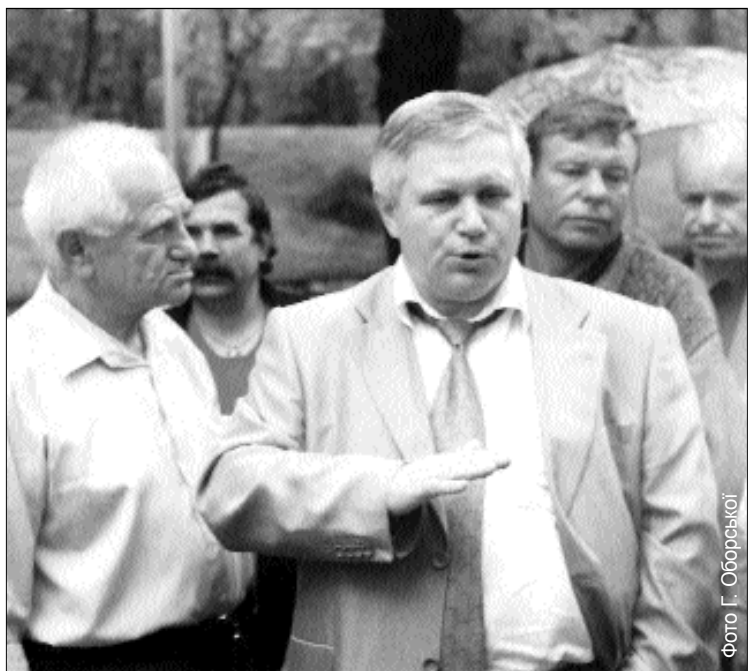
суспільних відносин, що склалися на даному етапі в даному місті. Підлягають впливу соціального середовища, яке сформувалося у часи совдепії і суттєво не змінилося до цього часу. Тому в нас Захари та Меланки тягнуться до “Марьи да Ивана”.

У мариупольських бібліотеках з'являються нові книги, кримінально-сексуального змісту. Бо їх за гроші можна здати в користування. Газет центральних українською взагалі немає. Немає грошей у влади, бо влада ще не дійшла своїм розумом, що її політика має бути державницько-українською та соціально спрямованою.

І лише тоді, коли влада стане народною, справді українською, з часом і в Маріуполі будуть шебетати солов'їною українською і пишатися цим. Бо без мови немає патріотизму, без якого незалежну (економічно й духовно) державу не побудуєш.

• **Віктор КОДИМА,**
м. Маріуполь

МОВА — БАР'ЄР ПОЛІТИЧНИЙ

Чи завжди з вуст чиновника лунає державна мова?

пактного проживання російської меншини з відповідними правами. Проте деякі народні депутати мотивують своє небажання говорити державною мовою наказом виборців чи тим, що представляють російськомовний регіон. Треба невідкладно й без огляду на політичну ситуацію і прогнози політологів зробити українську мову справді єдиною державною у стінах Верховної Ради й Уряду. Механізм простий — головуючий надає слово для виступу тільки українською мовою. Іншу мову в стінах Верховної Ради мають право застосовувати тільки іноземні громадяни, при цьому обов'язковий синхронний переклад.

Тільки особисто кожний народний депутат може знайти спосіб впливу на іншого депутата, твердо й непохитно припинити нав'язування йому іншої мови замість державної. Адже ніхто не стане говорити чи писати, знаючи, що його інформацію не будуть читати і слухати. Зрештою, “двомовність” парламенту створює проблему його законотворчості. Різноманітні тлумачення того чи іншого тексту не сприятимуть свідомій законотворчості (можливі помилки при голосуванні й навіть тлумаченні законів). Прецедент уже є, коли з позиції етнічного росіянина згадування російської мови в тексті 10-ї статті сприймаєть-

ся як виділення, хоч українською мовою так звичайно передається перелік, що однозначно подає російську як одну з мов меншин без особливих прав. Останнє підтверджується змістом усієї статті. Після цього прикладу хочу ще раз нагадати шановним депутатам: ради Бога, не треба політичних заяв на захист державної мови! За це відповідає кожен громадянин, у т. ч. депутат, який щоденно користується мовою. Для захисту державної мови треба просто нею користуватися та змушувати поважати свій вибір усіх оточуючих.

Є ще одна деталь — старий Закон про мови недаремно покладає відповідальність за дію мовного законодавства на всі засоби інформації. Якщо вони зареєстровані як українські, то мали б популяризувати правовий порядок застосування мов. Ті, які спрямовані на загальноукраїнську аудиторію, мусять бути стовідсотково українськомовними, а публічні виступи та інтерв'ю, в т. ч. і нардепів, мають подаватися тільки в перекладі державною мовою. Якщо засоби інформації так не чинять, не захищають гідність громадянина, відверто не поважають його, — навіть їх слухати, передплачувати і купувати? Про це мусимо пам'ятати. На випадок, коли хтось без нас підтримуватиме такі засоби інформації, пхаючи повсюдно перед наші очі та прилаштовуючи в найзручніший час у телерадіоэфір, треба ще й особисто письмово висловити свій протест. Хто мовчить — той згоден, незалежно від того, де він перебуває: на кухні, чи в парламенті.

• **Володимир ФЕРЕНЦ,**
м. Івано-Франківськ

налаштованих. Для знущання над мовою достатньо Верки Смердючки.

Також цікаво, яку роль на радіо виконують редактори? Чи їх взагалі немає у штаті?

Чому б не брати прикладу із бездоганих щодо мови передач “Радио России”, де контролюється навіть наголос?

До змісту передач 1-го Національного каналу українського радіо ніяких претензій немає.

• Просвіт'яні м. Маріуполя, Донецька обл.

ФАЛЬШИВІ ІДОЛИ

«ПРАВЕДНИКИ», ЩО РОЗПИНАЛИ НАШИХ ПРАДІДІВ...

Відшуміли урочистості з нагоди 225-річчя Херсона. Услід за ними відсвяткувало місто і День партизанської слави. Про хід святкування слухали по обласному радію, бо телевізори в нас не працюють.

Визначні історичні дати відзначати потрібно. Але чи з таким розмахом? Та ще й на Херсонщині, яка за рівнем економічного розвитку пасе задніх, і врожай цього року зібрала сміховинний — у середньому по 7 центнерів із гектара, а в деяких господарствах — по 2,5 центнери. І справа не тільки в грошах, викинутих на святкування, справа у тому, чи служать святкові заходи вихованню патріота України. Репортажі з Херсона свідчать про протилежне. Звучали дифірамби на честь Катерини II, Потьомкіна, Ушакова, Нахімова й багатьох інших, хто ніс Україні поневолення. Говорилося про “відновлення історичної справедливості”. Коли споруджували й відкривали пам'ятник Потьомкіну, батюшки української православної (а насправді — російської) церкви, слізю молилися Богу за упокій душ “праведників” — Катерини, Потьомкіна. Радіо захоплено розповідало, як “благоденствувало” колись населення Херсона завдяки цим “божим намісникам”: його забезпечували роботою, для нього місто було перетворене в науковий і культурний центр, для нього діяли благодійні організації, і мешканці Херсона ставали найосвіченішими на землях Півдня України.

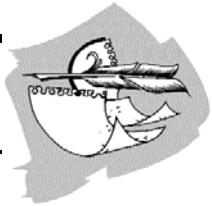
Але чомусь нам не сповістилися, скільки відсотків громадян були тоді освіченими. Адже відомо, що Україна була колись країною суцільної грамотності, та завдяки московським “покровителям” грамотність упала на початку XX століття до 9—5 %. Не нагадували і про те, що й ті люди, які навчалися, не мали права добувати знання рідною мовою. Що різними указами, циркулярами українська мова заборонялася сотні разів, і це так негативно вплинуло на її розвиток і на право бути мовою свого народу, що вона й досі не може зайняти належне їй місце. Представники ж теперішньої влади Росії кидають громи й блискавки в бік України, бо обурені, що українська мова почала відстоювати своє право бути державною. І вони обіцяють зробити все, щоб офіційною мовою стала російська, а це означає витіснення української з усіх сфер її функціонування.

Ніхто чомусь не згадував, що волею “благодійниці” Катерини, її фаворита Потьомкіна була не тільки знищена Запорозька Січ, але й закуті в кайдани жорстокого кріпацтва українські селяни... А її нащадки довели його до таких нелюдських форм, коли життя закріпаченої людини цінувалося нижче від життя панської собаки.

Цього не могли пригадати гості з Росії, не згадували про подібне й високопосадові особи зі столиці України. Під їхньою опікою й розгорталися всі дії святаково-пропагандистського шоу.

З вуст пропагандистів нового союзного ярма нерідко чуємо: “Ми не повинні куратися пам'ятників героям—синам Росії. Історія ж у нас спільна”. Виникає запитання: “А чому ж у тій спільній історії ми так цураємося пам'ятників героям України? Чи багато їх поставлено на Херсонщині?” Про це ніхто не згадував під час гімнів на честь цариці Катерини II, Потьомкіна й виконавців її волі. Ніхто не згадав і слів Шевченка: “Це той Первий, що розпинав нашу Україну, а Вторая доконала вдову-сиротину”. То ж чи в Україні живемо?

• **Гнат БІЖИК,**
м. Нова Каховка

Творчість Ольги Кобилянської завжди привертала увагу провідних літературознавців, а надто тепер — напередодні 140-річного ювілею. Публікації останнього десятиріччя написані в час, коли так стрімко змінюються пріоритети і цінності, знято всі заборони та обмеження в оцінках як творчості, так і особистості. Взаємини і дружба Ольги Кобилянської та Лесі Українки також не залишилися поза увагою дослідників. Чи завжди мають під собою ґрунт і відповідають реальним фактам і перебігу подій дослідження науковців, літературознавців та журналістів стосовно світоців нашої культури? Про це — наша розмова з директором Меморіального літературного музею О. Кобилянської Володимиром ВОЗНЮКОМ.

— Цьогорічна Ваша публікація у журналі “Дзвін” — це не перша спроба пролити світло на взаємини двох великих письменниць і поставити крапку у різних версіях?

— Ще в 1996 році, коли в журналі “Лель” з’явилася перша публікація “Лібідо поетеси” Ю. Клича про взаємини Ольги Кобилянської та Лесі Українки на основі нетрадиційної орієнтації, це мене збунтувало, і я написав, спираючись на документи та листи, статтю в “Буковинський журнал”. Потім я повертався до цієї теми, коли з’явилися публікації О. Бузини. Але мене найбільше тоді шокували матеріали Соломії Павличко у книзі “Дискурс модернізму в українській літературі”. Книжка, до речі, дуже гарна, і мені вона, загалом, подобається. Але біда в тому, що покійна пані Соломія у своїх дослідженнях схильнається до того, що, мовляв, дружба Лесі Українки й Ольги Кобилянської ґрунтується на нетрадиційній орієнтації. Після прочитання “Дискурсу...” у мене склалося таке враження, що авторка зробила собі схему і під неї підганяла оці аргументи.

— Чому у Вас склалося таке враження?

— Бо переплутані факти, дати. І ці ж помилки повторює у своїх публікаціях Олесь Бузина.

— Якщо можна, — конкретніше.

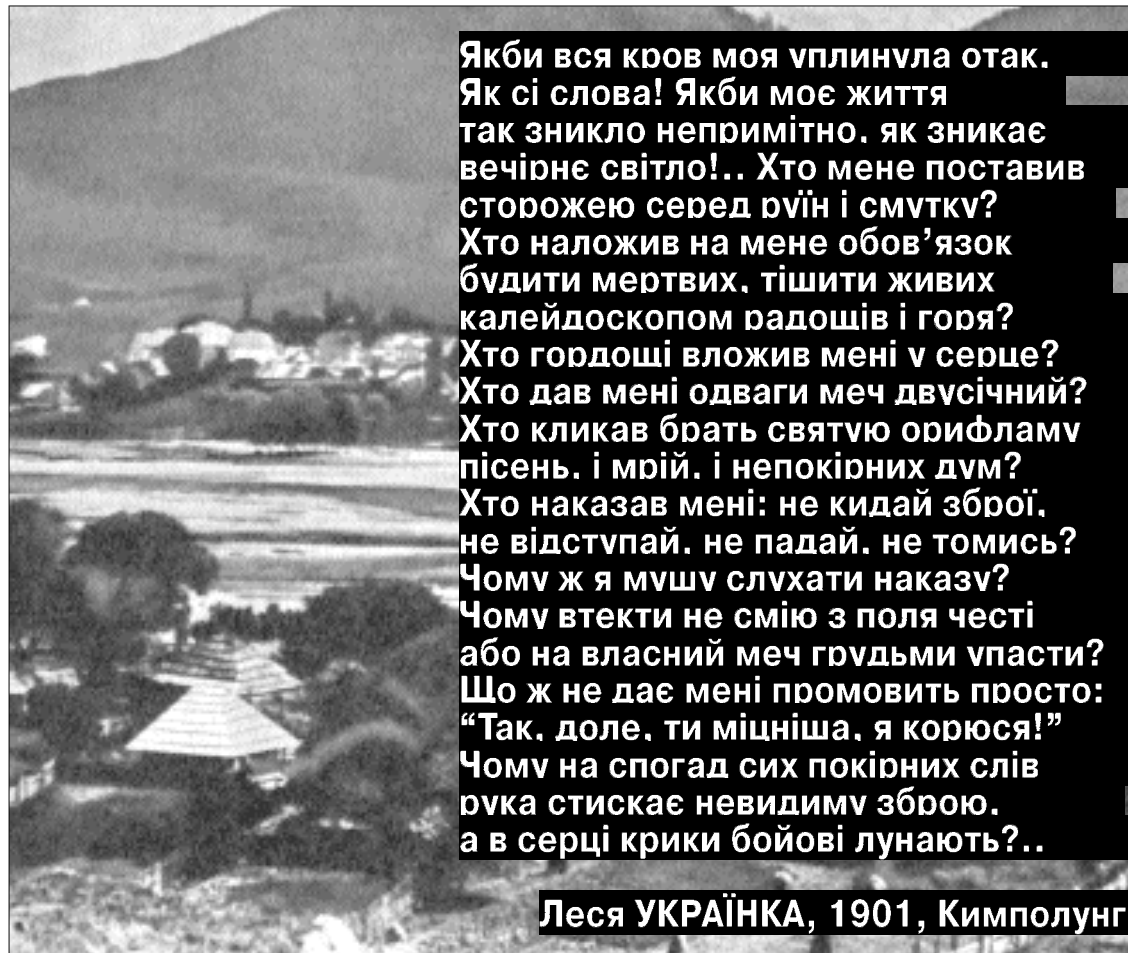
— Ну, візьмімо хоча б твердження, ніби Ольга Кобилянська і Леся Українка познайомилися в 1901 році у Кимполунзі й відтоді почалася їхня любов. Брутальне перекручування біографічних фактів — це мене зачепило, насамперед. Насправді, Леся Українка й Ольга Кобилянська спочатку були знайомі заочно. У 1891 році Леся Українка вперше почула про Кобилянську, прочитавши її німецькомовний варіант твору “Царівна”. Але вона, очевидно, забула про це. І коли в травні 1899 року, після операції у Берлінській клініці, їй принесли “Покору” О. Кобилянської разом із книжками Ковалева та Франка, то Леся Українка, прочитавши твори Кобилянської, пише Павликові, що її “дуже цікавить ця людина яко літератор, яко особистість”. Відразу підкресливши, що це — непересічний талант. Після того почалося між ними листування.

— А коли ж тоді відбулася їхня зустріч?

— Їхнє знайомство відбулося в 1899 році. Саме тоді Ольга Кобилянська їздила на XI археологічний з’їзд до Києва. І відразу після з’їзду, у серпні місяці, вона поїхала на два тижні гостювати до Лесі Українки на хутір Зелений Гай, поблизу містечка Гадяч, що на Полтавщині. Після того запрошувала Леся Українку до себе. Але в 1900 році вона не змогла приїхати через хворобу Сергія Мержинського. І лише після смерті Мержинського в 1901 році Леся приїхала на Буковину.

— Саме цим фактом спекулює у своїй публікації Ю. Клич: мовляв, “не встигли ще ноги застигнути, а

ОЛЬГА КОБИЛЯНСЬКА: «ВИ СПОРУДИЛИ СПРАВЖНІЙ МОНУМЕНТ ВЕЛИКІЙ ЛЮБОВІ»

Якби вся кров моя вплинула отак. Як сі слова! Якби моє життя так зникло непримітно. як зникає вечірнє світло!.. Хто мене поставив сторожею серед рвїн і смутку? Хто наложив на мене обов’язок будити мертвих, тішити живих калейдоскопом радощів і горя? Хто гордоші вложив мені в серце? Хто дав мені одваги меч двусічний? Хто кликав брата святую орифламу пісень. і мрій. і непокірних дум? Хто наказав мені: не кидай зброї. не відступай. не падай. не томись? Чому ж я мушу слухати наказу? Чому втекти не смію з поля честі або на власний меч грудьми упасти? Шо ж не дає мені промовить просто: “Так. доле. ти міцніша. я корюся!” Чому на спогад сих покірних слів рука стискає невидим зброю. а в серці крики бойові лунають?..

Леся УКРАЇНКА, 1901, Кимполунг

вона вже все кидає і їде до своєї коханої”.

— Якщо ви пригадуєте, то стосунки Лесі Українки з Сергієм Мержинським не дуже підтримували батьки. Він був важкохворий, а сама Леся також була не дуже здоровою. Насамперед, через це. Але ви знаєте, що думка батьків аж ніяк не впливала на стосунки Лесі з Мержинським. І вона до останнього дня його життя була поруч із ним. В такий момент, коли помирає кохана людина, хочеться піти “світ за очі”, щоб нікого не чути і не бачити. А те, що у Лесі були почуття до Мержинського досить-таки високі й сильні, засвідчує і той факт, що вона в ніч його смерті написала “Одержиму”. Твір, який вона виболіла. Такий сплеск емоцій за одну ніч! Це просто так, без почуттів, не напишеш. І саме в цей

критичний момент свого життя, Леся їде до нас на Буковину. Зважаючи на душевний і нервовий стан гості, Кобилянська майже місяць не показувала Леся Українку громадськості. А в листі до своєї сестри Євгенії у цей час писала, що Леся зараз у такому страшному стані, на межі психічного зриву, що вона, часом, доходила до істерики. Родина Кобилянських організувала Лесі Українці такий побут, що було все розписано по годинах, і Леся могла працювати якусь годинку чи півтори на день. Очевидно, через це Леся Українка назвала тодішнє помешкання Кобилянської на розі теперішніх вулиць Тараса Шевченка і Назарія Яремчука (яка тоді називалася Новий світ) “Санаторій на Новому світі”. І тільки коли тут стало незатишно, гамірно і людно, бо повз будинок

чернівчани ходили на базар, а солдати — на навчання, Кобилянська відвозить Леся Українку до Кимполунга.

— І все-таки — Кимполунг?..

— Так. Але зважте, якщо б у них була така “велика любов”, як про неї пишуть автори публікацій, то, хіба ж Ольга Кобилянська не залишилася б із Лесею в Кимполунзі?! Адже Леся гостювала там іще майже місяць. Тим часом, Ольга Кобилянська побула там тиждень і повернулася до Чернівців. І відразу після приїзду, очевидно, за порадою Лесі Українки, пише листа Осипу Маковею, в якому пропонує йому одружитися. Якщо сьогодні це для нас звичне явище, то на той час така пропозиція чоловікові від шляхетної жінки була справжнім нон-сенсом. А починає вона листа не випадково зі свого віку. Адже Ко-

билянська була старша за Маковея і, щоб скоротити цю вікову різницю, під час однієї зустрічі сказала, що вона з 1865 року: “Ви знаєте, пане Маковею, я трішки старша, ніж я тоді сказала, — пише Ольга Кобилянська. — Але я тих років не відчуваю. Якщо ви їх відчуєте, я їх у собі затру. Ви не одині в тому, — жінка Драгоманова старша за нього, Л. Старицька старша за свого чоловіка. А останній чоловік Марко Вовчок був набагато-набагато молодший за неї...” Далі Ольга Кобилянська пише про те, з чого вони будуть жити, що удвох жити легше, ніж одному. “Я боюся тільки вашого того страшного слова “кланяюсь”, — завершує вона лист. Але Маковей її не любив і, на жаль, сказав це слово “кланяюсь”. І вже пізніше Ольга Кобилянська сказала: “Краще я була би собі ножем ходила, ніж я з тими словами мала до вас звернутися”.

— Де ж тоді логіка Ключа, Бузини, Павличко?

— Що стосується логіки, то важко сказати. Але якщо зважити на те, що люди нетрадиційної орієнтації дуже ревниві і т. д., то цей факт, що Ольга Кобилянська залишила “свою кохану” і поїхала освідчуватися Маковею і пропонувати одружитися, не тільки не згадується у схемі Соломії Павличко, а й руйнує всі аргументи інших згаданих авторів. До речі, Кобилянська про своє освідчення Маковею повідомила Лесі Українці. І тут варто відзначити, що тоді, зазвичай, лист у конверті йшов три-чотири дні, а відкрита листівка чи поштова картка доходила буквально за один день. Так швидко листуватися. Саме в цих листівках з’являються незрозумілі для багатьох дослідників речі, недомовки. Справа в тому, що коли візьмемо факт зізнання Кобилянської про освідчення Маковею, то знає про це Маковей, знає про це Кобилянська, знає про це Леся Українка... Тому, коли вони між собою про це розмовляють у відкритих листівках, зрозуміло, з’являються символи, натяки, недомовки, скорочення, образні вислови, бо всі вони знають, про що йдеться. І коли Леся Українка в одній із таких листівок пише: “Що ж ви, хіба що так опустили, що ви звернулися з тим словом? Та ви ж цвіт папоземлі...” Вона підтримує в листі, упевненість у собі й не падає духом і т. д.

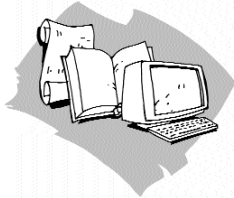
— В одній із таких публікацій йдеться про те, що коли Квітка (чоловік Лесі Українки) довідався про любов Лесі Українки і Кобилянської, він взагалі заборонив Лесі листуватися з Кобилянською?

— Ну, по-перше, люди добрі, вони (Леся Українка і Кімполунг Квітка) найбільше зійшлися тут, на Буковині. Бо ж тоді, в 1901 році приїхав сюди і Климент Квітка. Звідси вони поїхали й до Вижниці, й до Буркута... І сприяла тому Ольга Кобилянська. Листувалися вони майже до останніх днів життя Лесі Українки. Останній лист був надісланий за три місяці до смерті Лесі Українки.

І ще одне. У 1908 році, коли Леся Українка і Климент Квітка нарешті юридично оформили свій цивільний шлюб, Ольга Кобилянська у своєму листі пише: “Я не знаю, чи ви одержали мій попередній лист, я в ньому писала про те, що дуже здраділа, коли довідалася про ваше одруження, ваш шлюб з Квіткою. Ви спорудили справжній монумент великій любові”.

— Я Вам дякую за розповідь.

Марія ВИШНЕВСЬКА

КРУГЛИЙ СТИЛ

Одним із провідників пошукового засідання, окрім традиційних — депутатів Павла Мовчана та Івана Зайця, — став ще й заступник начальника Головного управління освіти КМДА Василь Герасименко. Останній подякував столічним учителям і науковцям за дослідження і лекції з трипільської тематики, заявивши про необхідність відродити давній, трипільський календар свят сьогодні, а, можливо, — і ввести його на державному рівні. Голова «Просвіти» Павло Мовчан оголосив про створення ініціативного кола науковців, які працюватимуть над календарем, який згодом видасть «Просвіта».

«Нам відмовляли у праві на минуле, — сказав Павло Мовчан, — заперечували навіть княжу добу, не говорячи вже про Трипільську цивілізацію. Нас тільки асоціювали з єдиним історичним відтинком, який був офіційною історіографією написаний для всіх сушних в Україні та поза нею українців, — це козацька доба. Навіть у сьогоднішніх підручниках Росії та Білорусі ми починаємося із Богдана Хмельницького. Натомість кожний порядний науковець знає, що ми — автохтони на своїй землі, нізвідки ми не приходили, постійно ми тут проживали. І все, що на цій землі творилося, має безпосереднє відношення до нас. Хто ознайомився із гончарними виробами, з реконструкціями жител, із культурою — з цією трипільською цивілізацією, — на генетичному рівні відчуває свою причетність до того історичного часу, який випереджає всі інші історичні культури. Починаючи від семітської групи народів, які витворили великі цивілізації, але на тисячі років пізніше. Саме на наших землях було винайдено колесо, приручено коня, почався обробіток землі.

І якщо хтось думає, що ці степові обшири були чистенькими і гладенькими, як сьогодні, то це — велика омана. Це — наслідок безперервного обробітку землі, який триває ще з часів палеоліту. І не треба вже доводити це історичними джерелами і цитатами дослідників, від Хвойки до Даниленка.

Мене вражає та мінімальна відстань у самосвідомості наших пращурів між людиною і Космосом, взаємодивідзеркалення та взаємодоповнення. І цю антропоморфність Всесвіту ми знаходимо всюди: в полях і на курганах, у формах гончарних виробів, в орнаментах... Час, сповнений багатозначущої магічності й відкритості для космічної енергії. Внутрішнє і зовнішнє ще з трипільських часів було нероздільне. Воно було єдиним, як був нерозривним мікро- і макросвіт. Тому будь-яка справа набувала магічного характеру, і будь-який обряд мав безпосередній магічний зміст. Навіть страва була не просто поживою, а обрядовим елементом, починаючи від звичайної паляниці, що формою нагадувала сонце».

Пан Іван Заєць, голова фонду «Трипілля», наголосив, що Фонд шукає витоків у контексті європейської цивілізації. Тому науковці відчувують велику відповідальність перед нащадками. Трипілля — джерело народження української нації і всієї європейської цивілізації. Але ставлення влади до цих досліджень бачимо у розрізі музейної справи. Відвідавши нещодавно Миколаївський краєзнавчий музей, пан Заєць був широко подивований, не знайшовши жодної експозиції із залишками Трипільської та інших прадавніх українських цивілізацій. «Немає грошей», — відповіла адміністрація. Натомість знайшла тут простір та місце виставка російських воскових фігур.

У контексті досліджень Трипілля пан Заєць виокремив дослідження української мови як «класификатора

дійсності, що вбирає історію», а також вивчення символіки.

«Метал і зерно — дві підвалини трипільської культури». Згадався і вірш Бориса Олійника. Одним словом, «ми побілили хату тоді, коли інші народи ще жили у печерах». Актуальне питання — зберегти регіональний ландшафтний парк Побужжя, де багаті залишки Трипілля під загрозою затоплення.

Тим часом кандидат історичних наук, викладач Кіровоградського державного педуніверситету імені В. Винниченка Олександр Босий продемонстрував створений його командою прадавній трипільський календар на 2003 рік, а також графічні зображення досліджень походження і розвитку трипільських знаків, символи у гончарстві та вишивці. «Тієї речі — 7 тисяч років і жоден музей світу не має такого надбання», — вказав він на знайдені на Кіровоградщині черепки, склеєні у горщик. Десятки сьогоднішніх сіл у кіровоградських степах — колишні трипільські міста. Сотні й тисячі трипільських пам'яток пропадають там у місцевих школах,

сятиліть нашої державності, а тисячоліть, говорив народний художник України, лауреат Шевченківської премії Володимир Прядка:

«Наша державність — не десятиліття. Саме за Аскольда були укладені міжнародні угоди нашої держави, що збереглися в архівах світової науки. Договори 860 і 866 рр. доводять беззаперечний факт існування тут могутньої, розвиненої держави. У 2000-му році треба було святкувати 1140 років української державності, підтвердженої документально (хоча теоретично вона могла існувати й тисячі років до цього). Тисячоліття своєї держави уже відзначили угорці, поляки, Моравія, а ми ще бавимось ляльками...»

Окрему організацію, що досліджує Трипілля, представляла майстриня українського гончарного мистецтва Людмила Смолякова. Вона — заступник голови «Товариства «Коло-Ра». Товариство організовує щорічні археологічні освітні експедиції на Київщині, Черкащині, Запоріжжі, Херсонщині, Миколаївщині під час розкопок Трипільської, Черняхівської,

ТРИПІЛЬСЬКА ЦИВІЛІЗАЦІЯ

23 жовтня відбулося друге засідання круглого столу із циклу «Трипільська культура і український світ», організаторами якого є ВУТ «Просвіта» імені Тараса Шевченка і благодійний фонд «Трипілля». До участі були запрошені визнані й «альтернативні» науковці із найрізноманітнішими концепціями, інколи — абсолютно протилежними.

«Ексампей» і його лідер Олександр Босий (по центру) — біля ведучих круглого столу Василя Герасименка, Павла Мовчана, Івана Зайця

хатах. На глиняному кар'єрі все встигло цінними пам'ятками, і кожного дня вони знищуються із видобутком глини для місцевого заводу.

Повідав пан Олександр і про значення деяких праісторичних знаків. За його «поетико-міфологічними дослідженнями», сьогоднішній малий державний герб — тризуб — лише верхня частина цілісного давнього символу. Ця верхня частина — «богиня-мати», жінка із піднятими вгору руками (жіноче начало всесвіту), а нижня — чоловічий дух. Походження знака дослідник вивів із неоліту. Дітище пана Олександра — студентський музичний гурт «Ексампей» — став, очевидно, центральним видовищем зібрання (Докладніше про Олександра Босого та гурт — в окремому інтерв'ю).

Про обов'язок відзначення не де-

Скіфської культур. Кожного року 5—7 липня в околицях Ржищева проводяться археологічно-етнографічні фестивалі «Трипільська Київщина». Окрім того, члени «Кола-Ра», зокрема і пані Людмила, відтворюють збільшені в 10 разів зразки трипільської пластики.

«Альтернативні концепції» представляв пан Анатолій Кондратьєв, який заявив, що «досліджує давні духовні вірування, нашу українську прадавню віру».

Павло Мовчан запросив пана Анатолія Кондратьєва бути головним консультантом зі створення прадавнього календаря, що його видасть «Просвіта».

9 листопада — День писемності та чергове «трипільське засідання».

• **Олександр СОЛОНЕЦЬ**

БЛІЦІНТЕРВ'Ю

«ЕКСАМПЕЙ» — СВЯЩЕННИЙ

Олександр Босий — із Кіровограда, степової землі, звідки виросла Трипільська цивілізація. Мабуть, звідси — його степові риси обличчя, швидкі, неспокійні руки. Він — викладач, музикант, до певної міри археолог і філолог в одній особі. Етно-культурний центр «Ексампей», що діє при педуніверситеті в Кіровограді — осередок молодих дослідників Трипілля. Студентський музичний гурт «Ексампей» — один із напрямків центру. Стосовно екзотичної назви гурту і центру — саме так називалася скіфською мовою річка Синюха та місцевість між Дніпром та Бугом. У перекладі це слово означало «святилище шляхи». Пан Олександр каже, що саме звідси, з центру Скіфії і її столиці, починалися священні шляхи-ріки в усі кінці могутньої держави, а також шляхи до «усипальниць» предків — степових пірамід-курганів. У складі студентського гурту він привіз симпатичних дівчат-близнючок Ірину і Тамару Бутко, які викликали захоплення.

— Я — завідувач кафедри образотворчого мистецтва і дизайну Кіровоградського педуніверситету (мистецький факультет), — розповідає пан Олександр. Щороку проводимо літню практику з художниками. І якось на цю практику я взяв філологів, тобто Ірину і Тамару. Усе це відбувається на місці Трипільських поселень на річці Синюха: Новоархангельськ, Володимирівка, Михайлівка, Суботинівка. Кераміка лежить на полі, не треба навіть нічого копати. При кожній осінній і весняній оранці викопуються сотні уламків трипільської кераміки. За півгодини можна назбирати піввідра. У Свердликовому, де ми познайомилися, — двоєметровий кар'єр, де видобувають глину. Там — безліч трипільської кераміки... Окрім іншого, займалися різбленням по дереву. Саме тоді вперше вирішили зробити музичні інструменти в польових умовах. Узяли стовбур дерева, випилили і зробили барабан. Потім — тріскачки, багато шумових інструментів. Серйозної мети спочатку не було, розва-

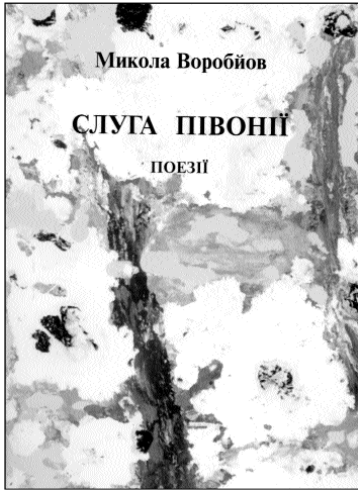
ги. Паралельно ліпили копії трипільського посуду, статуї богів, випалювали їх на вогнищі. Зробили реконструкції трипільських ткацьких станків і там же в полі ткали. Писанкарством займалися, художнім плетінням із шкіри... Одного вечора, після походу курганом, з'явився дуже романтичний настрій і ми попробували заграги, уявити якою була та давня, трипільська музика. Помітили формули, близькі до пташиного співу, до дощу, що падає в калюжу... Народилося кілька пісень, і потім уже свідомо почали виготовляти музичні інструменти, струнні. Спочатку було нас 10 осіб, залишилося кілька, зокрема вокалістки Ірина і Тамара. Народилася сюїта на слова Бориса Мозолевого (поема «Вирій»), яку ми назвали «Голоси скіфських курганів». Це — наш програмний твір, що триває півгодини, має сюжет. Записали компакт-диск, вісім відеокліпів. У костюмах, на конях, зі зброєю. У Канаді є сайт, де ми представлені. Давали концерт і в Європейському університеті, і в Донецьку, Львові, Тернополі. Уже встигли стати лауреатами фестивалів «Перлини сезону—2000», «Калиновий спів», «Пісенне перехрестя», були учасниками півфіналу «Червоної рути — 2001».

Усі наші інструменти — давні українські. Джоломія (дводенцівка, сопілка), дрімба (карпатський інструмент), окарина (глиняний інструмент), реконструкції гудків (зроблений із верби навіть нічого копати. При кожній осінній і весняній оранці викопуються сотні уламків трипільської кераміки. За півгодини можна назбирати піввідра. У Свердликовому, де ми познайомилися, — двоєметровий кар'єр, де видобувають глину. Там — безліч трипільської кераміки... Окрім іншого, займалися різбленням по дереву. Саме тоді вперше вирішили зробити музичні інструменти в польових умовах. Узяли стовбур дерева, випилили і зробили барабан. Потім — тріскачки, багато шумових інструментів. Серйозної мети спочатку не було, розва-

• Розмовляв О. С.

ПРЕЗЕНТАЦІЯ

Я навіть не знаю, як виник цей розподіл у свідомості, що є люди, а є поети... Блаженні. Вони мовби претендують на особливе ставлення: поблагливе. Хто в цьому винен? Чи не є ця поблагливість образливою? Тим паче, поетів, надто гордому, що він — поет. Поетові, який не кидається панічно в іншу, більш комфортну, літературну площину — прозу. Який

Ані найменшої щілини між таємницею і нетаємницею

уміє зберегти прямою спину за будь-яких обставин. Ідеалізм? Знаю, мені говорили: поет-особа і його тексти — це різні полюси. “Не змішуйте грізне з негрізним, бо не будете знати, куди повертатись...” Мабуть, я старомодна... Від митця вимагаю величі.

Може, і Микола Воробйов старомодний, бо не став гвалтувати свою мембрану митця заробітчанськими “новелями”. Нещодавно у видавничому центрі “Просвіта” вийшла його нова книга поезій “Слуга півоній”. Він далекий од пафосу... Звинувачень, викривання чи оспівування. Він узагалі далекий... чи *далеко* від пульсу соціуму. Хіба що кине щось уже зовсім невинне: “а ви проспали і з того заробили на життя... в прочинені двері глянув: мрець біла мерця лежить...” От і гадайте собі: хто ті живі трупі...

Хтось із критиків сказав, що

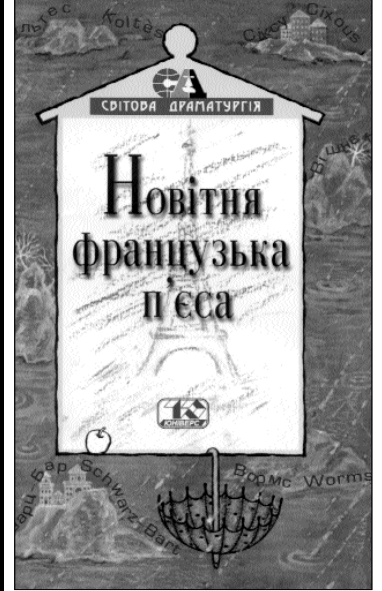
Воробйов унікально володіє світлом і чуттям речей. Не знаю... Правильніше, на мою думку, сказати: Воробйов володіє кольором. А що до речей... Не володіє поет речами. Не в тому розумінні, що Воробйов украй близький до “херувимства”. Просто він не відчуває речей. Йому чужа цивілізація. Він не напише оду телефонній слухавці чи авто. О... Інша справа — яблуко. Не є річчю. Бо має таємницю. Поет вірить, що знає її. “Плоди, що закотились... це ж ми у затінках де тлін де оси сплять облич блакитний віск і дух глибин...” Так і є: Воробйов володіє кольором. Або ж навпаки: колір володіє поетом. І все в нього так: відносність речей, понасть. Відносність часу і простору. “Я ніколи не мав годинника він завше висів на стіні”. Інколи може здатися, що поет хибує на логіку. Або навчився експлуатувати цю “відносність”. “Працювати” на

поетичний ефект. Парадокс, же парадокс — зав’язується строфа...

Чому “Слуга півоній”? Адже багрянцю чи пурпуру в поезії Воробйова не так уже й багато. Принаймні не основне тло його нової книги. Але не поеми “Він — посланець”. Там — відблиск огнистих кольорів. “А губи твої червоні — півонія у пітьмі...” І не кажіть, що квіти ці бувають білі чи ледь рожеві. Я не зважати. Пожежі, згарища, червоні рої і риби краснопері... “Він посланець червоних тріщин”, “він посланець просвічує кров”. Хто він, той, хто “засміявся подумки — коли підстаркуватий слуга півоній одягнений у царські шати не признав себе і ласки світу”? Слуга півоній — митець — буде мовчати. Губи його міцно зімкнені. Інакше — немає смислу... Ані найменшої щілини між таємницею і нетаємницею...

• **Уляна ГЛІБЧУК**

НОВЕ ВИДАННЯ

КОЛЬТЕС, МОКЛЕР, ВІШНЕК...

Виявляється, французька п'єса може бути не тільки сучасна, але й новітня. Тільки не подумайте, що її буквально “видирають” з-під авторського пера. Мовляв, ще й чорнило не встигло обсохнути, як вона вже інтерпретується в мізках режисера... П'єси, які видав центр театального мистецтва ім. Леся Курбаса у видавництві “Юніверс”, не претендують на подібну мобільність. Принаймні справжня слава до Бернар-Марі Кольтеса, одного з культових постатей сучасної драматургії, прийшла лише після його смерті в 1989 році. Веду до того, що часові рамки “новітності” не такі вже й вузькі. Кілька десятиліть... Після піку слави Беккета та Йонеско — ціле покоління. Щоправда, Барбара Брей, у минулому відома постановниця радіоп'єс на Бі-Бі-Сі, згодом паризький модератор двомовного — англо-французького — театру, на прес-конференції театального “Березілля” чомусь не згадала авторів “Новітньої французької п'єси”. Ні Кольтеса, ні Моклера, ні Вішнека... Можливо, тому, що пані Барбара була ще й коханою жінкою Семюеля Беккета... Засліпленість... Вік... Неспроможність подолати межі драми абсурду... Зрештою, з точки зору коханої жінки, хіба щось нове може відбутися після театру Беккета? Подібний декаданс вібує і в Парижі. Мовляв, утративши цимус ілюзії, хто може цікавитися цим старожитнім реліктом — театром? Далебі, не знаю, чи варто французам на щось нарікати. Мають Елен Сіксу, Жаннін Вормс... Ми наразі — тільки переклади. Мелодійні, хочеться читати вслух. Навіть стривожилася: чи не занадто? Чи збереглася рівновага “автентики” й перекладів? Чи це не наша схильність “леліяти” ямби?... Правда, оригінальним творам Євгенії Кононенко не закинеш ані сентименталізму, ані якогось особливого мелосу, тож за її переклад “Повернення в пустелю” Кольтеса була більш-менш спокійна. Та й решта не розчарувала. Нехай зачепило мембрану вуха кілька лайливих “півнів”, на кшталт — “задрипанка”... Не уявляю, хто б це сьогодні зрадливую жону так ніжно лаяв? Навіть у часи Насті Лісовської — малоімовірно...

• **Уляна ГЛІБЧУК**

ДО РЕЧІ ПРО «Г»...

У Станіславіві є таке файне видавництво “Лілея—НВ”, яке спеціалізується на сучасній українській художній літературі. То була давня мрія — поблукати містом, де живуть мої міти-легенди. Звідтам привезла книгу “Екзотичні птахи та рослини” Юрія Андруховича і власне збірку Галини Петросаняк “Світло окраїн”. Узагалі, “лілеївські” книжки дещо подібні за оформленням (гарнітура “Бастіон”, м'яка обкладинка), проте це стосується не всіх, а надто “Нашого Станіслава” (фотоальбому). Дивна річ, але після довгого читання розвалився лише роман Андруховича “Перверзія”...

КНИЖКА ЖИВИМ ГОЛОСОМ

Розважатися і вчитися, пізнавати світ з усіх боків, увімкнувши зір і слух водночас, сприймати слово оком і вухом, об'ємно, стереофонічно і красиво — що можливість подарувало нашим дітям творче trio небайдужих дорослих: Вадим Карпенко, Анатоль Тишкевич і Євген Чернюк.

Хто з дітей відмовиться, щоб йому читали на ніч? Деякі хитруни ладні слухати будь-що, аби тільки відтягнути такий неприємний у цьому романтично-невгамовному віці момент: “Заплющуй очі і спи!”

А тут вам не будь-що, а країні з оригінальних творів казкарного і виховного мистецтва. Та ще й досконало підготовлені. Та ще

ЧИТАЧ РОЗМІРКОВУЄ

До речі, про “Г”. “Лілея—НВ” — одне з небагатьох видавництв, яке вживає “Г” там, де треба, не лише в (“загальних”) “газді” та “гандзі”, а й у “регіон”, “сегмент” тощо. Часом відходить в опозицію відвертості, любови, безсоромності... Насичена галицизмами мова є природною. А дехто те зневажає...

Галина Петросаняк — із кубла незнищеного поверлібреного постмодерну.

Кінець української силаботоники. Але я кажу, що воно добре, те “Світло окраїн”...

• **Ксенія ХАРЧЕНКО**, студентка

КРАЩЕ — ДІТЯМ

й чудовою українською мовою у виконанні кращих акторів, які майстерно оповідають класичні та сучасні шедеври української казки.

І не лише для молодшого, а й для добрячого середнього віку. Бо в середньому віці дитячий народ уже виростає понад казки про Мишенятка та Хом'ячка і хоче щось довідатися про... сучасні виборчі технології.

Почитав — послушав. Послушав — почитав. І подумав собі... Книжка звертається до свого читача живим голосом, який супроводжується приємною музикою, цікавим акустичним оформленням, що створює природний ефект присутності.

Нарешті дитячі очі відпочинуть від нав'язливого безладдя телевізійного екрану, радістю логічного сприйняття наповниться уява, повернеться здатність по-справжньому мріяти і радіти перемозі добра над злом, розуму над дурістю, любові над ненавистю.

Реклама, що супроводжує цей цілком слушний і дуже потрібний видавничий проект, пропонує цікаві дитячі книжки в комплекті з аудіокасетами під гаслом: “Книжки для елітних читачів від 5 до 12 років!” На мою думку, це гасло хибне в самій суті. Адже зміст пропозиції цілком протилежний — “Оригінальний продукт для всіх, а не лише для еліти”.

Тим більше, що за допомогою читання з одночасним прослуховуванням дитина швидко набуває навичок самостійної праці. Праці над самовдосконаленням, яка формує еліту.

• **Стефан КОСТКА**

КОНКУРС

«А ДО ГУМОРУ ЩЕ Б ГРОШЕЙ...» — ПОБАЖАВ ЛЕСЬ ТАНЮК

Третій Міжнародний конкурс карикатур “Незалежність”, організований Асоціацією карикатуристів, став подією державного рівня, бо відбувся вже за підтримки Комітету Верховної Ради України з питань культури і духовності, який очолює народний депутат Леся Танюк. Не байдужим до гумору виявилось і Головне управління культури і мистецтв Київської міської держадміністрації. Народний артист України і начальник цього відомства під час вручення нагород від спонсорів одному з патріархів української карикатури Юрію Кособукіну, (лауреату п'ятдесятигран-прі та 230 дипломів) зізнався, що ще в дитинстві дуже любив журнал “Перець” і на все життя запам'ятав сюжет карикатури, яка стала доленосною для нього, бо й зараз, на посаді чиновника, згадує “Паперотворця” з улюбленого гумористичного журналу.

У гуморі на церемонії нагороджень був і один із членів журі конкурсу Євген Дудар, який висловив свою власну думку такими словами: “Сатирик — це державний зубний біль... бо він спочатку творить, а потім думає”. А цей чоловік знає, що робить, бо п'ятнадцять років підсолював у “Перці” все, що було потворним і смішним.

Цьогорічний конкурс мав і тематичне завдання, яке карикатуристи сформулювали як “Незалежність і комп'ютер”, а гумористи вже перелицювали у “комп'ютерну незалежність”. Бо дехто з нагороджених таки ж зга-

дав про те, як важко творчій людині заробляти на хліб і бути залежним від редакторів та чиновників усіх рівнів, і як допомагає комп'ютер тримати руку на пульсі навіть карикатуристам. Тож не даремно інформаційними спонсорами третього конкурсу були комп'ютерники, які щедро нагороджували переможців.

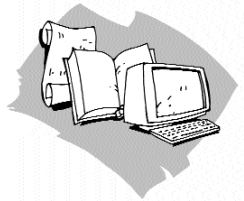
А лауреатами перших трьох премій стали Олег Локтев (Україна), Канг-Тае-Йонг (Корея—Сеул), третью — Сергій Рябоконе (Україна).

Нагороджені спеціальними призами та призами від спонсорів карикатуристи з Болгарії, Словаччини, Сербії, Чорногорії, Італії, Росії. Усього брали участь у конкурсі 256 авторів із 42 країн світу, що надіслали 689 робіт. Сто карикатур мали змогу побачити всі бажаючі у столичній галереї “Місто N” на виставці, якою завершився конкурс.

Та ще, мабуть, варто додати, що автором та ініціатором ідеї проведення такого масштабного міжнародного конкурсу був і є голова його оргкомітету, Голова асоціації карикатуристів Костянтин Казанчев.

Підтримали й видавці, що встигли до завершення свята карикатуристів випустити прекрасний збірник карикатур, що були відзначені на Третньому міжнародному конкурсі “Незалежність”. Щоб запам'ятався кожному, хто візьме в руки цю книжечку.

• **Леся САМІЛЕНКО**

ДОСЛІДЖЕННЯ

“ПРИЗВИЩЕ” — в українській мові психологічна та соціальна характеристика особистості від “прізвиська”. У москвинській мові “ФАМІЛІЯ” не має своїх коренів. У них ця ознака запозичена від “family” — “ім’я” чи “родина”.

Багатотисячолітній шлях розвитку української нації, її етнічне багатство привело до визнання кожної людини неповторною індивідуальністю, “ОСОБИСТИЮ”. Московщина ніколи не цінувала окрему людину. Гвинтик, “єдиніца — ноль, єдиніца — вздор”. Усіх робили на одне “лице”, “личину”, тому в них — “ЛІЧНОСТЬ”.

“КРАІНА”, “край” (к+рай) — викраєне, спрямоване до раю, виділене Богом (рай — храм Бога Сонця на Землі) і “СТРАНА” — тобто сторона та чи інша, щось пасивне, без’якісне.

“БАТЬКІВЩИНА” (Вітчизна) — батьківський край, земля предків. Для непомосковщених українців “нові” (чи другої) Батьківщини не буває. Часто чуємо від українців, які народилися в Канаді, Австралії, США: “Наша Батьківщина — Україна!”

Слово “ОТЧИЗНА” (“Отечество”) прийшло в Московію після приєднання України як калька з української мови і тому не прижилося в живій народній мові, а лише використовується для “високого стилю” поетами й політиками. Крім того, корінь цього слова “Ота” запозичений із тюркської мови (“батько племені” — отаман).

“ДЕРЖАВА” — суспільна організація, яка “держить”, утримує разом певну громаду людей.

“ГРОМАДЯНСТВО” — приналежність до вільної самокерованої суспільної організації — громади.

“ГРАЖДАНСТВО” (“гражда” — обійстя) — населення гражд; а ті, хто за межами, — упокорені народи, “інородці”.

“ПОДРУЖЖЯ” — в Україні до шлюбу ставали ті, між ким виникала взаємна приязнь, дружба, кохання.

“ПРАЦЯ” — пов’язане з прагненням до світлого початку (бога Сонця “Ра”), розумової діяльності (раціо).

“ТРУД” — пов’язане з труднощами: “С трудов праведних не наживошь палат каменных” (москвинське прислів’я).

“ОРАТИ” — первісно означало “священнодіювати”. Слово походить із ритуалу хліборобського культу Бога Ора (іпостась світлого початку Бога Сонця “Ра”). Хліборобська праця в Україні найбільше шанована, тоді як москвинська ментальність найбільшої ваги надає полюванню (“охота”). Культ сонячного Бога Ора шанувався всіма арійськими племенами й народами (звідси і їхня назва: орії, арії): у грецькій мові “ора” — урожай; в латинській — прорікати (“оракул”, “оратор”), молитися (“ораре”).

“ПАХАТЬ” — розпанахувати; характеристика, яка у жодному разі не свідчить про “священнодіюство”, а про грубу фізичну працю, тобто, культ оранки для москвинів був чужим. У московській мові “орать” — це голосно кричати, галасувати, “орава” — галаслива юрба. Це свідчить про нерозуміння москвинами обряду оранки, як цього не розуміли і їхні предки угрофінські племена, у мові яких “арій”, “орій” значило “раб”.

“ХЛІБОРОБ” — той, хто вирощує злаки і виробляє хліб.

“РІЛЬНИК” — той, хто обробляє землю (ще “плугатар” тощо). Калька з російської й грецької “землероб” не вдала, бо тільки Бог міг створити (зробити) Землю. “ЗЕМЛЕДЕЛЕЦЬ”, “ХЛЕБОПАШЕЦЬ” — той, хто “делает” землю і “пашет” хліб. Повна нісенітниця через невдале запозичення в інших народів.

“СПІЛКА” — “з половини” (“з піл”). Вільне рівноправне об’єднання

спільників, учасників, які ділили все порівну.

“СОЮЗ” — об’єднання, пов’язане “узами”, тобто невиліне. Союзник, значить “союзник” або “співв’язень”.

Цілком протилежне й ставлення до злочину. Москвин украде і скаже: “Что взято — то свято”. Принцип українця інший: “Краще своє латане, ніж чуже хватане”.

Москвинчину та московськомовні райони України буквально наводнили брутальні пісні про злодіїв, грабіжників, хуліганів, пияків і пиятику тощо. Те, що для інших народів — зло, для москвина, його ментальності — це спосіб життя, повсякденна “героїка” і “романтика”.

“ОСВІТА” — рух до світла. Слово

ський гуморист: корова також “має... язика, та не має мови”.

Часто українська мова своєю образністю просто вражає іноземних мовознавців. Наприклад, дивує, як образно й точно назване новонароджене дитя — “НЕМОВЛЯ”, тобто те, яке ще “не має мови”. Правда, інколи чудує і москвинське слово. Наприклад, “ЗАВТРАК”. А чому не “сьогоднік”? Мабуть, тому, що сніданок часто відкладався на завтра? Чи не тому в них існує вислів “кормить завтраками”?

“СВЯТО” — від божественного світла, святості.

“ПРАЗДНІК” — від “праздного” життя, неробства.

“ЛІКАРНЯ” — місце, де лікують.

МОВА І «ЯЗИК»

Просвітяни зобов’язані роз’яснювати зросійщеним українцям (вони щиро вважають, що розмовляють “мовою Пушкіна”), що, насправді, їхня мова неприродно покалічена “суржилом”. А одна із причин того, що сотні слів української (і не тільки української) мови, які впливають із глибини тисячоліть, у російській мові мають спрощене, примітивне значення. Дуже добре показав це незабутній О. Братко-Кутинський, чиї дослідження взяті за основу в нижченаведених прикладах.

Не називайте наші гарбузи їхніми “тиквами”!

сягає ведійських часів. Словом “світло” в “Рігведі” позначалася наука. “Світло дня” — буденна наука; “промисне світло” — особливий вид науки; “осяйне світло чи сяйво” — особливо висока наука; “найсвітліше світло чи сяйво” — релігійне вчення про Триєдине перебування Всевишнього на землі. Український менталітет позначає світлом цілу низку фундаментальних понять: Світ, Усесвіт, світогляд, освічений, просвітянин, світочолой, світлий розум тощо.

“ОБРАЗОВАНІЄ” — підгонка всіх під один образ, зразок (образец).

“Світло”, “ясність” для українців — найвища характеристика, наприклад, “ЯСНОВЕЛЬМОЖНІСТЬ”, тоді як у москвинів найвищою є сила, величина — “ВЕЛІЧЕСТВО”.

“МОВА” — спроможність говорити. Ідеально точна назва способу висловлення думок. Дар мови мають лише мислячі істоти.

“ЯЗИК” — анатомічний орган, який допомагає мислячим істотам пережовувати їжу і розмовляти. Найбільш влучну характеристику “челавеческаму языку” дав відомий україн-

Словом “лікарня” хворому дається надія на одужання, адже його лікує лікар.

“БОЛЬНИЦА” — місце, де біль. Це слово щораз нагадує хворому про недугу, воно негативно впливає на психіку, викликає недовіру до цієї установи. Мабуть, через це в москвинів і “врач” — від “врать”?

“ГАНЬБА” — погана, лиха слава; сором, безчестя і т.ін.

“ПОЗОР”, “ПОЗОРИЩЕ” — Запозичене з давньоукраїнської мови, але значення спотворене. Насправді первісно означало видовище, народне обрядове дійство, яке всі “зріли”. На заході України досі збереглися слова позирати, зирити, тобто роздивлятися, оглядати. У інших слов’ян існує оклик: “Позор!”, — себто, “дивись уважно”, “обережно!”

Навіть ця невелика кількість порівнянь вказує на протилежність ментальностей українців і москвинів у словотворенні.

• **Володимир ВІТЕНКО**, член ВУТ “Просвіта”, м. Ужгород

СЛОВНИКОВА СКАРБНИЧКА

Продовження. Початок у ч. 45, 51 за 2002 р., ч. 3, 8, 20, 32 за 2003 р.

ЗОВНІШНІСТЬ — внешность, ОДЯГ — одежда.

У батька вдавса, викапаний тато — похож на отца. Бути схожим із кимось, скидатися на когось — быть похожим на кого-то.

Вона на обличчі — чисто, як матуся... — она с лица — точь-в-точь, как матушка...

Чоловік на свиді — молодой мужчина.

На зверх, із себе — по наружности, по внешнему виду.

Із себе гарна — хороша собой.

Змінитися на краще — перемениться к лучшему.

Краси набиратися — хорошесть.

Хороший, гарний на виду, на вроду, на вигляд — хорош лицом.

Хороша — й міри нема — безмерно красива.

Бридий на виду — с противной рожей.

Тілом засвітити — обнажить часть тела.

Штани носити внапуски — брюки носить поверх голенищ.

На дірки зносити — доносить до дыр.

Ходити чепурно, охайно — держать себя опрятно.

Застелитися хусткою — надеть на плечи платок.

Личити, до лица бути — быть к лицу.

До лица — к лицу пристало.

З лица (гарна) — лицом (хороша).

Засукувати, засукати рукава — засучивать, засучить рукава.

Підкуцувати, підкуцати спідницю — подтыкать, подоткнуть юбку.

Холоші попідкачувати — подвернуть, подкачать штаны.

Дірками світити — ходит в дырах.

Роздягти гольцем — раздеть донага.

СИЛА, міць, потуга — сила, крепость.

У потугу, в силу вбиватися — входит в силу,

укрепляться, приобретать силу, сделаться сильным.

Братися на силу — чувствовать в себе силу.

Щосили, чимдуж, щодуху, як мога, якомога — на сколько сил хватит, изо всех сил хватит, изо всех сил.

Що сила зможе — по мере сил.

Дужий, недужий зробити, здужати, нездужати зробити — в состоянии, не в состоянии сделать.

Не здолати, не мати сил, змоги — не быть в состоянии.

Несила, неспромога, не під силу — невмочь, нет сил, мочи.

Над мої сили — свыше моих сил.

Над силу, через силу, на міру — сверх сил.

Виробляти, виробити силу — истрачивать, истратить на работе силу.

Упадати на силі — обессиливать, ослабевать.

Знемогтися на силі — выбиться из сил.

Ніг не підволоче — не в состоянии идти.

Як посиля — по мере сил.

На превелику силу, силу в силу — с большим трудом.

ЗДОРОВ’Я

Матися добре — находится в добром здоровье.

Людина при здоров’ї — здоровый человек, крепкий.

Хвороба, слабість, недуга — болезнь.

ЗАПАМОРОКА — головокружение.

Вернеться світ — голова кружится; або: голова

вернется, іде обертотом, голова кружка іде, мозок закрутився, іде земля перекидом — закружилась голова.

Світ кому перемінився — потемнело в глазах.

Світ йому замакітрився — не взвидел света.

НУДОТА — тошнота.

Нудить, з душі верне — позывает на рвоту, тошнит.

Занудило, мене нудить, нудно мені — встошилось мне, тошно мне.

НЕПРИТОМНІСТЬ, млюсть — обморок.

Мороки беруть (кого) — впадает в беспамятство (кто).

Падати в нестямку — впадать в бессознательное состояние, терять сознание.

Зомліти — лишиться чувств.

Млюсті обняли — упал в обморок.

Непритомним бувши — находясь в беспамятстве.

Непритомний — бессознательный, беспамятный. До пам’яті прийти — прийти в сознание.

СТЯМИТИСЯ — опомниться, сообразить.

ПРОПАСНИЦЯ, ГАРЯЧКА — лихорадка, жар.

Мороз пішов (по кому) — в холод бросило (кого).

Зубами третяка вибивати — дрожать так, что зуб на зуб не попадает (третяк — коліно в танці).

Морозить, лихоманка, трясця трясє (кого), трусить,

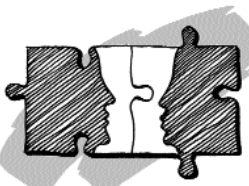
холодом бере (кого) — знобит (кого). Поза плечима і морозом і вогнем сипнути — бросить в жар и в холод.

Кидати в жар — бросать в огонь (о болезни).

Вогнем узяло (кого) — в жар бросило (кого).

Далі буде.

Публікація **Ю. ЗАВГОРОДНЬОГО**

Чесно кажучи, мені не хочеться писати про це самому і так само не хочеться готувати до публікації писання на цю тему наших дописувачів. Бо, як із таких публікацій виходить, ми самі — тобто громадяни України — дозволяємо ставитися до себе нешановливо. А як же інакше назвати розпрезаність, із якою втручаються в наше життя всілякі комерційні ділки від реклами, іміджмейкери, ЗМІ, а ми й вухом у відповідь не ведемо.

Замовчувати подібні факти й ховати голову в пісок журналіст не має права... Зрештою, запрошую читачів висловитися з питань, порушених на цій сторінці.

РЕФЛЕКСІЇ

Немає нічого неприродного в тому, що всі сучасні еви вийшли на вулиці з пупками, відкритими на граничній межі спадання штанів. Ця демонстрація швидко промине, як і всі попередні модні демонстрації.

Натомість не слід очікувати, що так само швидко промине мода на... **пляшки**. Маю підстави стверджувати, що серед інших малюнків у майбутніх підручниках історії України відповідне місце посідає також зображення молодої людини початку ХХІ ст. з обов'язковим речовим мішком на спині, мобільником в одній руці та пляшкою — у другій.

Здається, ще ніколи в історії культ пиття не набував такого розвитку і поширення, як нині. Особливо модним є пити “з горла” на ходу, ходити з напів-випитою пляшкою, сидіти з нею у транспорті. Пиво, води, соки, вино... Головне — бути з пляшкою. З пляшкою, як прикрасою. З пляшкою, як очевидним атрибутом самостійності й незалежності. От просто зараз, на очах у всіх, захожу — і вип'ю! Навіть якщо не хочу. Зате на очах у всіх!

Слово **мода** прийшло до нас із французької, як визначення з математичної статистики. Воно характеризує найбільш численну групу, яка виділяється із всієї розглянутої сукупності певним, характерним для даної групи значенням (ознакою) вимірюваного параметра.

Звичайно, мода в одязі, мові, поведінці відображає лише зовнішні прояви суспільного мислення, яке залишається внутрішньою прерогативою кожної людини. Тим не менше, саме ступінь підпорядкованості

РЕПЛІКА З ПРИВОДУ

Вислів, винесений у заголовок, досить часто вживається в сучасній польській мові, коли йдеться про дурість, настільки очевидну і величезну, що її величезність можна порівняти хіба що з єгипетськими пірамідами. Бо пірамідальна глупота — це дурість, яка досягла своєї вершини, яка спирається нібито на широку основу і приховує свою справжню мету за видимим устремлінням до високих ідеалів.

Судячи з останніх подій, новий вислів скоро приживеться і в українській мові. Бо випадково чи ні, але саме того дня, коли Л. Кучма збирався у далекий маршрут до Нью-Йорка, щоб виступити на сесії Генеральної Асамблеї ООН з проблем боротьби проти СНІДу і вимагати від Заходу нових мільйонів на цю боротьбу в Україні, на київських маршрутках з'явилися реклами відповідних гумових виробів із відповідним зображенням і текстом-заохоченням.

Пірамідальна глупота? На перший погляд — так. А на

ПІРАМІДАЛЬНА ГЛУПОТА ЧИ ВІДВЕРТЕ ПАСКУДС-

справді — досконало продумана антиукраїнська акція. Кожна маршрутка робить упродовж зміни 10—12 обертів по місту, демонструючи сотням і тисячам громадян написи українською мовою поряд із зображенням і назвою предмета, який культурні люди не обирають темою розмови у порядному товаристві. Але презентація цього сороміцького предмета в українському мовному контексті робить свою паскудну справу, свідомо асоціюючи малюнок і текст саме з українською культурою. Для посилення ефекту в цих самих маршрутках крутять “Русское радио” і продають “Московский Комсомолец”. Так що це, скоріше, не звичайна собі пірамідальна глупота, а продумана експансія в українську культуру антиукраїнських елементів ворожої культури.

Діти йдуть до школи і — як то роблять діти, особливо, по-

чаткових класів, — читають усе, що потрапить на очі. Читаючи заклик про цей “незаперечний вибір” та “правильний варіант”, — вибирають. Бо фактично отримали на це пірамідальний дозвіл. Дозвіл і заохочення до викривлення нормальної дитячої психіки.

Антиукраїнська робота, спрямована на деморалізацію молодого покоління, на його завчасне розтління, на втовкмачування у свідомість людини переконання, що святе слово **любов** зовсім не святе, бо стоїть у рекламі-хрестословиці паралельно до **назви сороміцького предмета**, є добре продуманою акцією і, на мій погляд, зовсім не випадково здійснюється у рік Росії в Україні. Звичайно, прикриваючись словами про зміцнення здоров'я нації.

● **Стефан КОСТКА**
Фото автора

Фото Г. Оберської

Найчисленнішою складовою суспільства — а саме 81 % — є інертна маса людей, поведінка і вплив яких на розвиток суспільства визначається не логічним розумуванням, а найбільш популярною, переважно примітивною, модою загалу. Модою, яка й формує цей загал.

лапках) напій, моду на “улюблених” співаків, на “чудодійний” препарат мало не від усіх хвороб, на не менш чудодійну нову кольорову зубну пасту, жуйку, дезодоранти, які повбивають вам усі бактерії, на трилери з криміналом, без яких уже багато хто не може заснути, на “прогресивних” політиків...

“Розкручують” моду для того, щоб остаточно **закрутити** отих 81 % членів суспільства до ступеня остаточної їх збайдужіння не лише щодо подальшої долі держави, а й своєї власної. Малім дітям дають соску, дорослим дітям дали пляшку...

Звичайно, над усім цим можна пожартувати. Але кого обиратиме оцей 81 % чимчикуючих по вулиці з пляшками в руках? Кого вони залишать у виборчому бюлетені?

Президент Л. Кучма, уже після того, як з легкістю факіра (від нашого з вами імені) підписав документ про входження України до чергового “простору”, підтримав пропозицію головного комуніста України П. Симоненка провести референдум із питання членства України в ЄС. Вони обидва впевнені, що український народ буде “ЗА”.

На жаль, вони мають деякі підстави для своєї впевненості. Адже людина з пляшкою в руці, тобто homo sapiens relativus навряд чи обтяжить себе мисленням і усвідомленням того, що голосує за нове ярмо на свою шию.

Чи людина з пляшкою (пляшкою, яку вона використовує як прикрасу, атрибут і навіть **символ** своєї свободи) спроможна бути справді вільною, — питання риторичне.

● **Євген ГОЛИБАРД**

ТОЧКА ЗОРУ

ТЕЛЕВІЗІЙНИЙ БАНДИТИЗМ

Пробачте мені мою категоричність, але далі вже не сила терпіти це відверте телевізійне знущання!

Якби ж то його отой клятий телевізор хтось мені подарував! Та ж ні, купив, стягнувшись з останнього, на свою голову. Великі гроші, як на мене, заплатив у “Фокстроті”. А що дивитися по тому дурному “ящику”? Самі кримінали, в яких уже й не розібрати, хто кого за що і хто є ким. Змагаються одне з одним за те, хто є лютіший, підступніший і хто “кращу” капость вигідає. Десяток трупів у одній серії — цілком нормальна справа. Звичайно, з неприхованою претензією на перехід подій з екрана телевізора в реальне життя. Не кажучи вже про цілком “нормальний” процес запозичення відповідної лексики, де “мать твою” вживається, як “добрий день”. Виховна роль цього клятого “ящика” ще не знайшла в нашій державі належної оцінки, а що вже казати про застосування відповідних заходів знешкодження.

Чомусь у нашому розхристаному суспільстві мало хто звертає увагу на ще один важливий аспект телевізійного бандитизму — економічний.

Усім відомо: час — це гроші. Дехто навіть трактує так: час, який у нас є, — це ті гроші, яких у нас немає. У тому числі й час, відведений на відпочинок, який ми досить часто вимушені використовувати для знову-таки заробітку.

Проте, коли вже нарешті присів до того віртуального джерела, то хочеш побачити у його різнокольоровому віконці якусь розраду чи хоча б мудре слово від шанованої людини. Натомість — реклама!

І то — реклама чого?! — сором сказати. Ну от, здавалося б, з'явився нарешті фільм нової хвилі — “Завтра буде завтра” на Новому каналі. Та нині створюється враження, що цей фільм створено як піарну прокладку для реклами: до 40 хв. триває одна серія, і до неї ліпиться збоку і всередині ще до 20 хв. реклами. До того ж, реклама ліпиться підступно, бо не зазначена в програмі передач.

Отже, якщо ти купив телевізор за 900 грн., то виходить, що дві третини моїх грошей (600 грн.) я заплатив за можливість дивитися фільм, а, відповідно, 300 грн. віддав за радість насолоджуватися інформацією про прокладки, зубні щітки та чудодійні ліки від геморою.

А хіба хтось запитав мене, чи я хочу той асортимент розглядати? То чому мені його раптом нав'язують посередині, перед і після початку фільму? Причому, я маю заплатити ще й за електроенергію, яку споживає мій “ящик” протягом рекламного часу, який мені нав'язано. Цікава річ: хтось знімає рекламний ролик у своїх інтересах та має зиск, хтось інший “крутить” той ролик та отримує гроші за рекламу, а що отримує я?! Я мушу покривати своїми грошима всі їхні експерименти: і коли купую телевізор, і коли сплачую за електрику, і коли марную час в очікуванні на кінець демонстрування штучної посмішки молодої пані, яка відтепер радіє можливості займатися тенісом у критичні дні.

Багато у нас розводяться про демократію, але ж демократія — ось вона: право вибору. А яке право вибору має глядач перед телевізором? Фактично — ніякого. Час телевізійного ефіру поділено на більш і менш рекламсприятливий. Рекламсприятливий, звичайно, не для глядачів, але за їх кошт. За мої гроші та за мій час.

І останній аспект бандитизму — політичний. Нинішня система організації телепоказу поступово привчає громадян до того, що у них і не може бути вибору, що обрати мусять не мудрішого, а того, хто оригінальніше себе зарекомендує. І знову — за наші з вами гроші.

А ви питаєте, чому ми бідні. Бо третина наших грошей спрямована на їхню рекламу. Тоді як відомо: якісний товар реклами не потребує.

● **Роман ЗАПОЛЬСЬКИЙ**

Сьогодні у палацовому комплексі — колишній резиденції буковинських митрополитів розташована частина корпусів Чернівецького національного університету ім. Юрія Федьковича, в тому числі й адміністративний. Про історію та сьогодення буковинського храму науки розповів ректор університету, доктор фізико-математичних наук, професор Микола Ткач.

Сьогодні у навчальному закладі, що веде свою історію від 4 жовтня 1875 року, гуртуються кращі інтелектуальні й культурні сили Буковини й навколишніх країв. Його професорами були: Євген Ерліх — один із засновників сучасної соціології права, Ганс Грос — був серед тих, хто започаткував сучасну науку криміналістики; Йозеф Алоїз Шумпетер — усевітньо відомий учений у галузі методології аналізу функціонування ринкової економіки; Леопольд Геґенбауер і Ганс Ган — видатні математики; Оттокар Тумлірж — знаний фізик; Раймунд Фрідріх Кайндль — видатний історик Буковини.

В усі часи гідне місце в університеті мала й україністика. Майже 20 років кафедру української мови і літератури очолював визначний учений-філолог, шевченкознавець Степан Смаль-Стоцький, обраний у листопаді 1918 р. до першого складу новоствореної у Києві Української академії наук. Визначним ученим у галузі порівняльного мовознавства був Омелян Калужняцький, видавець староукраїнських і староболгарських пам'яток. До чернівецького студентства належали видатні у майбутньому постаті — Іван Франко, Лесь Мартович, Денис Лукіянович, Олександр Колесса, Юліан Кобилянський, Сергій Шпойнаровський.

Чернівецький університет завжди був сприятливим чинником формування на Буковині національно свідомої і високопрофесійної української еліти. Зберігаючи традиції національного духу, університет і сьогодні провадить відкриту до нових європейських і світових здобутків освітню й наукову політику і бачить свою місію в тому, щоб готувати інтелегентних фахівців сучасного рівня.

Одним із пріоритетних завдань університету було і залишається підвищення наукового потенціалу. Щороку викладачі та наукові співробітники захищають до десяти докторських і до двадцяти кандидатських дисертацій.

Але попри всі точні розрахунки та пріоритетні завдання існує особлива ділянка, у якій нинішнє керівництво університету відчуває особливий біль, — це стан палацового комплексу, в якому розташовано навчальні корпуси. Про це більш факхово я прошу розповісти проректора з адміністративно-господарської роботи — Івана Григорашука.

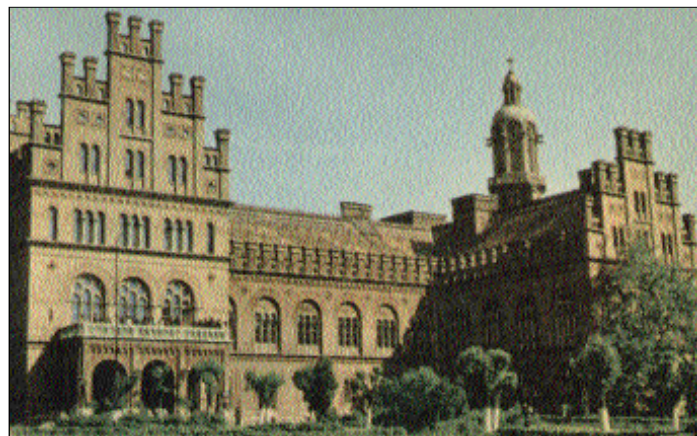
— **Іване Манойловичу, — кілька слів про ті реалії, у яких опинився палацовий комплекс.**

— Сьогодні архітектурна святиня не тільки нашого міста, а й Буковини — Резиденція — потребує невідкладної допомоги. Тільки 22 точки зливної каналізації у нас є забитими і це змушує нас бити на сполох, оскільки постійна вологість стала причиною не тільки утворення грибка, а й може призвести до руйнації фундаменту. Якщо в дощовий день ви завітаєте до палацового комплексу, то станете свідком, як із даху по стінах просто тече вода, а біля Мармурової зали можете побачити й калюжу. Волога й вода руйнують не тільки стіни будівлі, а й унікальні фрески та розписи. Дах, комунікації нині потребують капітального ремонту. Скажімо, якщо говорити про

АРХІТЕКТУРНА ПЕРЛИНА КРАЮ — КОЛИШНЯ РЕЗИДЕНЦІЯ БУКОВИНСЬКИХ МИТРОПОЛИТІВ — ПОТРЕБУЄ НЕВІДКЛАДНОЇ ДОПОМОГИ

Архітектурною окрасою Чернівців і візитною карткою краю, починаючи з моменту освячення будівлі, стала Резиденція митрополитів Буковини. Той, хто хоч раз побував у Чернівцях, обов'язково відвідав цей палацовий комплекс, що розташований на найвищому пагорбі міста. У різні часи його називали по-різному, спочатку — Доменик, згодом — Габсбурговою горою, а в народі — Гарбузовою горою. "Бути в Чернівцях, — писав ще Кс. Ян Бадені, — і не оглянути "резиденції", — все одно, що бути в Римі, й не побачити папу". Адже резиденція знаходиться в одному з улюблених місць відпочинку чернівчан. Очі тут відпочивають на розкішних картинах Прутської долини, обв'язаної передгірськими залісненими пасмами вищих і нижчих горбів. А над цим витвором природної поезії, названим зеленою Буковиною, понад сто років височить цей величний палац — витвір неповторного і талановитого архітектора Йозефа Главки, зведення якого стало головною справою його життя. Палац зі стрункими вежами і барвистими покрівлями з кольорової черепиці, що схожі на буковинські килими, де візерунок даху кожного корпусу — інакший, неповторний.

найболючіше питання: заміну даху, то розв'язання його оцінюється не менше, як у три мільйони гривень. Такою ж є ситуація і з вирішенням питання реставраційних робіт у самій будівлі. Скажімо, згідно з проектним кошторисом, лише на реставрацію фронтону балкона адміністративного корпусу № 5 необхідно 200 тисяч гривень. Загалом, на підтримку в належному стані будівлі звичайними ремонтними роботами, без урахування статусу архітектурної пам'ятки, за старими радянськими нормативами потрібно щороку 7—10 мільйонів гривень. А реставраційні роботи коштують у сім разів дорожче. Ми ж можемо виділити, на все про все, — аж 1,4 мільйона. Якщо порівняти ці цифри з тими, які необхідні щороку, то чим тут можна зарадити. Звісно, ми таких грошей просто так назбирати не можемо.

А державного фінансування на утримання Резиденції на сьогодні немає ніякого. Це означає, що ми повинні все робити своїми силами.

— **Чи маєте такі можливості?**

— Можливості у нас не такі вже й великі. Заробляти кошти самотужки? Але ж збільшити надходження від навчання за контрактною формою ми не можемо, бо порушимо державні нормативи. А госпдоговірна тематика науково-дослідних робіт в останні роки приносить невеликі заробітки.

— **Але ж можна звернутися по допомогу до спонсорів?**

— За їхні кошти ми ремонтуємо аудиторії та гуртожитки, купуємо комп'ютери. Але й ці кошти не такі значні, коли зважити, які видатки потрібні для реставраційних робіт.

— **А що державні мужі?**

Обіцяли. У нас неодноразово гостював Президент України, захоплювався палацовим комплексом, був по-справжньому вражений його красою. Дізнавшись, що споруді загрожує біда, одразу віддав відповідні доручення. Йшлося й про те, щоб міністерство вжило термінових заходів до пошуку потрібних коштів. Але шлях від президентського доручення до його виконання чиновниками — довгий. Тому, очевидно, так і вийшло, що вирішення цього питання —

справа не одного дня. Уже й міністр не один раз поминався, а коштів ми так і не дочекалися. На жаль, державної опіки в цьому ми так і не відчуваємо.

— **Але ж не можна й просто так спостерігати, як на наших очах гине ця архітектурна перлина, яка б зробила славу будь-якому місту?**

— Тому й шукаємо всіляких способів, щоб якимось чином утримати від руїнації і підтримати в належному стані комплекс Резиденції. Ми нещодавно створили фонд, аби консолидувати кошти на поточні роботи і реставрацію. Зараз статутні документи фонду перебувають на реєстрації і рахунок ще не відкрито.

— **Але ж про критичну ситуацію вже йшлося у столичній пресі. Чи були пропозиції від українських спонсорів чи бізнесменів?**

— Поки що не було й спроб внести якісь кошти. Адже у нас є й інший рахунок, на який, за бажання, можна внести кошти, — так звана "сума за дорученням". З цього рахунку ми цілком можемо використувати кошти на ремонтно-реставраційні потреби.

Та все ж керівництво університету не полишає заходів, щоб і через колишніх випускників, з яких тепер багато хто має високі й впливові посади, знайти кошти для реставраційних і ремонтних робіт. Бо якщо ми спільними зусиллями не зможемо вберегти цей прекрасний витвір таланту Йосипа Главки, багатьох австрійських, чеських та буковинських митців, тисяч невідомих наших земляків-майстрів, котрі своїми руками звели його стіни, дахи й вежі, — матимемо великий гріх і перед собою, і перед нащадками.

• **Марія ВИШНЕВСЬКА**

БРОНЗОВИЙ КОЗАК У ВІДЕНСЬКОМУ ПАРКУ

На відзначення 320-ї річниці визволення Відня від турецької облоги, а також у зв'язку зі святкуванням 12-річчя Незалежності України, Посольством було реалізовано проект встановлення в австрійській столиці пам'ятника українським козакам, створеного колективом у складі скульпторів: Голови Національної спілки художників України, професора В. А. Чепелика, О. В. Чепелика та архітектора В. П. Скульського.

Пам'ятник виготовлено на київському творчо-виробничому комбінаті "Художник" (директор В. С. Шевелюк).

Українці, значна кількість яких воювала у складі польського війська та окремої тритисячної козацької армії, зробили вагомий внесок у перемогу над турками. Добре розуміючи, яке велике значення має відчайдушна хоробрість та величезний військовий досвід козаків у боротьбі з турками, створенням козацької армії опікувався особисто Папа Римський Інокентій XI. Про визначну роль козаків свідчить і ставлення до них польського короля Яна III Собеського, який очолював об'єднані війська, що захищали Відень.

У взаємодії з військами Собеського козаки завдали нищівного удару по ворожих укріпленнях, здійснювали ризиковані розвідувальні операції. Як свідчать ватиканські хроніки, 2 лютого 1684 року в Римі було відправлено урочисте Богослужіння за участю Папи в подяку "за перемогу, що її досягнули козаки над турками і татарами".

На жаль, подвиг українців досі не було належним чином відзначено. Щоб хоч якось ушанувати пам'ять полеглих козаків, українська діаспора свого часу встановила маленьку меморіальну табличку на стіні церкви Св. Леопольда.

У зв'язку з цим посольство взялося за реалізацію ідеї встановлення пам'ятника козакам в одному з найкрасивіших куточків Відня — у парку, де колись були укріплення (шанці) проти турків. Цей парк так і називається: "Тюркеншанцпарк".

Пам'ятник виготовлено в бронзі. Виробничі затрати на здійснення згаданого проекту становлять понад 41 тис. дол. США без урахування витрат на транспортування, будівництво фундаменту та встановлення пам'ятника.

Відгукнувшись на звернення посольства, вирішальний фінансовий внесок у реалізацію проекту зробили адміністрація 18-го району Відня, австрійська фірма УТА Телеком АГ та український Укртелеком. Австрійська транспортна фірма "Др. Лассман ГмБХ" за власні кошти перевезла пам'ятник до Відня (вартість доставки — близько 5000 євро).

Посильний внесок зробила також українська діаспора в Австрії. Що ж до реєстрового козацтва, то їхні представники підключилися до реалізації проекту на завершальному етапі й оплатили послуги митного брокера в сумі 500 доларів.

Під час урочистого відкриття до громадськості Відня звернулися міністр юстиції України О. Лавринович, Посол України в Австрії В. Огризко, керівник 18-го району Відня К. Гомоле, голова Спостережної ради ВАТ Укртелеком С. Січкаренко, керуючий фірмою УТА Телеком АГ р. Карре та ін. Серед інших, слово було надано і представнику реєстрового козацтва.

Керівник дипломатичної місії України у Відні В. Огризко у своєму виступі, зокрема, заявив, що, хоча мова йде про події більш як трьохсотрічної давності, вони мають символічне значення, бо засвідчують активну участь українців у тих глобальних історичних процесах, які в наш час завершуються створенням нової, демократичної, об'єднаної Європи. Він висловив переконання, що з часом Україна також стане повноправним членом ЄС.

• **Едуард ШУР**

Біля сільського храму зібралася чимала громада. Люди з цікавістю роздивлялися великого хреста, якого напередодні неподалік від входу, встановили Григорій Оленич, Павло Скрипка та Бондаренко. На церковні сходи раз по раз піднімалися оратори, всі слухали уважно, над натовпом то здіймалися схвальні вигуки, то западала напружена тиша, в Глodosах давно вже не чули такого, мабуть, із кінця 20-х, коли село підхопила потужна хвиля національно-визвольного піднесення. Сільський староста Семен Василяк надав слово вчительці з Новоукраїнки Параскові Березняк, їхній землячці — уродженці Глodos, яка тепер мала садибу в ближньому селі Козакова Балка. Це вона, ходячи від хати до хати, складала список розстріляних і репресованих більшовиками (таких набралось більше 200), у пам'ять яких і був установлений хрест біля сільського храму.

— Цей хрест повинен нагадувати про могили тих, хто похований без релігійного обряду, розстріляних, розкуркулених, вигнаних із рідної землі, репресованих, тих, хто помер при радянській владі, коли закривалися храми і заборонялася релігія, — промовляла Парасковія Герасимівна.

Можливо, вона говорила щось іще, але саме цю цінну зберіг протокол допиту сільського військового округу, який відбувся кілька років тому. Бо те, що діялося храму села Глodos Новоукраїнського району, відбувалося не на початку 90-х, коли подібні вшанування пам'яті репресованих були вже звичним явищем, а на Покрову 1942-го, під час окупації.

Після мітингу і панахиди на квартирі місцевого священика відбувся поминальний обід.

**“ДО СВОЄЇ СМЕРТІ
БУДУ ПЕРЕДАВАТИ
УКРАЇНСЬКІ ІДЕЇ ВАМ,
МОЛОДИМ...”**

Парасковія Березняк народилася, як писали слідчі у протоколах, у куркульській сім'ї. Як свідчить довідка із Глodosької сільради, її батьки мали пару коней, одну корову, п'ять десятин землі та 11 душ сім'ї. Отож, наврод чи вони були багатими. Очевидно, звичайна українська родина, яка залишалася носієм природної національної свідомості, незалежно від матеріальних статків, у ті часи просто не могла не називатися куркульською. Один із братів — Григорій — служив у петлюрівському війську, інший — Василь, мабуть, таки нажив трохи добра, бо в 30-х роках був розкуркулений. Парасковія, котра ще до революції закінчила Єлисаветградську гімназію та Петербурзькі вищі педагогічні курси, учителювала у рідному селі. Ще в 1918—1919 роках вона брала участь у заходах “Просвіти”, виступала у виставах, організованих просвітнянським драмгуртком, залучала до його роботи школярів, працювала з талановитими дітьми.

Її чоловік, Максим Березняк, сільський агроном, у кінці 20-х арештовувався органами ДПУ нібито за участь у СВУ, але незабаром повернувся додому. Та довгого віку не зазнав — у квітні 33-го він помер, імовірно, від голоду. Парасковія перебралася у Новоукраїнку, де викладала математику в школах № 4 і 6 і навіть навчала партійних активістів у радпартшколі. Отож, мала широкі знайомства серед інтелігенції району. Не дивно, що, коли комуністична влада під натиском ні-

мецьких військ змушена була відступити, Парасковія Герасимівна опинилася якщо не в епіцентрі українського громадського життя, то близько до нього.

Дехто і досі не може позбутися стереотипу, що під час окупації активізовувались або фашистські приспівники, або комуністичне підпілля. Масова свідомість, не без допомоги проросійськи налаштованих “державців”, дуже мляво виявляє готовність визнавати: українська національно свідомо громадськість сподівалася на свою державність, отож, безоглядно виходила на прю, намагаючись утвердити наші національні цінності. Ці процеси тривали не лише на Західних теренах, а скрізь в Україні, в тому числі, й у Криму. У нашій області, і далі на Схід, їх стимулювали прибулі із Західної України члени ОУН, але завжди основою тих процесів був місцевий люд, котрий не втратив прагнення до самостійництва.

Тож Новоукраїнка та прилеглі села були тут не винятком, а швидше підтвердженням правила. У містечку почала виходити газета “Українець”, запрацював Комітет взаємодопомоги, куди входили всі вчителі, почала відроджуватися “Просвіта”. У місцевій поліції та управі було чимало українців, які не чинили зла своєму народові. Улітку 42-го на две-

ТА, ЩО ЗНАЛА

антифашистські прокламації, розповсюджували їх і в селах, де виступав просвітнянський драмгурток. Чи це, чи щось інше переповнило чашу терпіння німецької влади і влітку 42-го почалися масові арешти українських патріотів. Фашисти розправлялися з ними так само оперативню, як і комуністи. Парасковію Березняк тоді ще не арештували. Вона залишалася членом ради районної “Просвіти”, установчі відновлювальні збори якої відбулися в Новоукраїнці в кінці 41-го.

...У районному кінотеатрі зібралися вчителі, старшокласники, інтелігенція містечка. Віголювали запальні промови. Головою районної “Просвіти” обрали директора 6-ї школи Олексія Шпаковського. До ради товариства ввійшли Тараненко, секретар райуправи, вчитель Іван Ткаченко, Кононенко; спрямовував роботу товариства завідувач відділом народної освіти Данило Ніколенко. Тоді, на зборах, Парасковія Березняк виступала з ініціативою створення українського драмгуртка, адже мала досвід такої роботи ще з 20-х років, та й у школі, де вона працювала, діяв шкільний хор, який міг би стати базою для гуртка. На закінчення зборів прозвучав гімн “Ще не вмерла Україна” у виконанні оркестру вихованців дитбудинку № 1.

Наприкінці лютого просвіт'яни провели урочисте зібрання, присвячене Шевченківським дням, під час яких доповідач Данило Ніколенко характеризував Шевченка як “...основоположника української культури” (цитата з протоколу).

У справі неодноразово згадується (з боку слідчих) іще одна українська громадська організація — “Жіноча служба України”, де Березняк нібито грала не останню роль. Але Парасковія Герасимівна відмовляється від участі в ній. Натомість від слідчих не приховати, що хату і сад у Козаковій Балці, яку будували вони з чоловіком (так стверджуватиме

фото Г. Оборської

Березняк уже на схилі літ, відстоюючи свої права на будівлю), і яку забрав колгосп, із приходом німців їй удалося повернути. Колишньому сільському голові Глodosів Беринді, який (вона так вважала) нібито писав доноси більшовикам на її чоловіка, з приходом німців, на сільському святі врожая вона при людях висловила все, що про нього думала, влаштувавши йому грандіозний публічний скандал. Але, коли Бериндю і ще кількох односельців фашисти арештували, Парасковія звернулася до гестапо через знайому перекладачку — колишню вчительку, — аби їх відпустили. Бериндя залишився живий і в 46-му успішно свідчив про “зрадництво” Березняк...

Про те, що Парасковія Герасимівна була надзвичайно активною і діяльною жінкою, свідчить і той факт, що у 1943-му році вона вирішила удочерити вихованку дитячого будинку Ольгу Гуджій. У тоді вже немолододі вчительки було троє дорослих дітей, наймолодший син Юрій, котрий у 16 років добровольцем пішов на фронт — на той час служив у Червоній Армії. На суді, який узаконив опікунство Березняк над малолітньою, вона сказала фразу, яку їй потім пригадають слідчі (як і те, що вона “...внедрила среди учеников молитву за Украину и приветствие “Слава Украине!”), про те, що виростить дівчинку гідною донькою неньки-України. Аргументом проти неї послужило й те, що, вже забираючи речі дитини, вона довірливо призналася молодому співробітникові дитбудинку: “Я хоч уже й літня, але до смерті буду передавати українські ідеї вам, молодим...” Як склалася доля Ольги після арешту Парасковії Герасимівни, — невідомо.

**“ВОНА ПІДТРИМУВАЛА
ДУХ В'ЯЗНІВ...”**

У серпні 43-го її арештувало гестапо. За те, що переховувала

євреїв, сприяла їм в отриманні документів, допомагала сім'ям комуністів, носила їжу радянським військовополоненим, які заходилися на станції Адабаш. Спочатку сиділа в Новоукраїнці, потім — Кіровоградське “СД” і німецькі табори. “Бухенвальд”, “Равенсбрук”, у листопаді 43-го її, уже непрацездатну, перевели в “Майданек”. Через півроку — знову в “Равенсбрук”, звідки почався відступ на Захід. 2 травня 1945-го їх звільнила Червона Армія. Тільки перелік таборів свідчить, який могутній дух нескореності й життєлюбства мала в собі ця жінка. Пізніше вона розповідатиме слідчому, як у таборі “Равенсбрук” разом із чешкою Колонач і югославою Водствою вони складали антифашистські вірші. Інша її співтабірниця Марія Шахова, коли вже після смерті Сталіна йтиметься про п'яту чи шосту спробу реабілітації Парасковії Березняк, свідчитиме, що вона в жахливих табірних умовах підтримувала дух в'язнів.

Я знаю, чому вона була такою. Любов до України, тим більше, усвідомлена і сформульована, дає людині певність, що вона — духовна істота, підкреслює її Божественне начало, відкриває джерела внутрішньої свободи, а значить, — дає сили вистояти і зберегти себе. Саме це почуття підштовхнуло її переховувати мешканку Новоукраїнки Цілю Мойсеївну Розіну та кількох дітей-євреїв із дитячого будинку. Лікарці Розиній вона допомогла змінити в документах національність, засвідчивши, що та — Зорінська Лідія Павлівна, на підтвердження цього Парасковія зібрала ще кілька підписів. Доньці ще однієї єврейки — Білоцерківської, віддала паспорт своєї старшої дочки Галини. У 55-му мешканка Одеси Розіна-Зорінська підтвердить це, на відміну від дружини комуніста, котра заперечуватиме діяльність допомогу з боку Березняк.

Після звільнення Парасковія

Герасимівна потрапила у госпіталь № 3351. У січні 46-го усіх, хто перебував у госпіталі, перевели у тил СРСР, вона опинилася в евакогоспіталі на станції Шебалин, звідки у березні її забрав син Юрій, котрий мешкав тоді в Одесі. Але всього лише через кілька днів після повернення у синову домівку її заарештували.

Слідство завершилося за два місяці. Військовий трибунал Київського військового округу відміряв їй 15 років виправно-трудова таборів, касаційна скарга задоволена не була. Відбувши п'ять років таборів, вона знову пише касаційну скаргу. Відповідь та сама — відмовити. Уже після смерті Сталіна, у липні 54-го, її знову відмовляють. Незабаром після цього, у серпні, засідала комісія з розгляду слідчих справ осіб, засуджених за контрреволюційні дії. Тоді реабілітували багатьох невинно засуджених. Але Парасковія Березняк до їх числа не потрапила: участь у “Просвіті”, спорудження хреста у пам'ять репресованих — такі дії радянська влада вважала злочином.

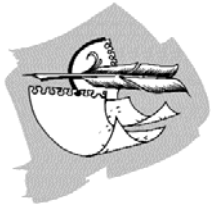
У скарзі, адресованій тодішньому депутатові Верховної Ради СРСР Сидору Ковпаку, вона напише: “У 44-му, весною, мою стареньку матір колгосп вигнав із хати, що в Козаковій Балці, вона померла самотньою у чужих

доставили у Новоукраїнку. Там мене прийняла бідна одинока старенька-інвалід Марія Двірнян, де я і знаходжуся фактично без засобів до існування”.

Для оформлення пенсії Парасковії Герасимівни потрібна була реабілітація. Але й у листопаді 55-го, ще раз розглянувши її справу, вирок залишили в силі. Відмінили його тільки через рік, та й то після цього рішення військового трибуналу КВО головний військовий прокурор Горний просить колегію Верховного суду залишити у силі вирок 46-го року. Але військова колегія визнала рішення ВТ КВО, прийняте у 56-му, законним. Парасковія Герасимівна змогла виклопотати собі пенсію. Вона хотіла повернути і садибу в Козаковій Балці, але, очевидно, смерть перешкодила цьому, бо справа уривається на кількох відмовах. Очевидно, діти не домогалися повернення собі батьківського майна.

Ставлення каральних органів СРСР до немолододі уже і фактично беззахисної жінки Парасковії Березняк, за плечима якої всього тільки й “злочинів” — просвітнянська діяльність та вшанування репресованих земляків, яскраво свідчить — для імперії любов до рідної землі була найстрашнішим злочином. Вона викорчувувалася, випалювалася, знищувалася безжалю. То й опинилися ми в незалежній уже Україні “...душею голі догола”, розтринькали, віддали на поталу всіляким проїдисвітам свої економічні можливості, дали себе пограбувати, і стоїмо перед світом, як на посміховисько, усе ніяк не бажаючи визначитися — хто ж ми, і куди нам іти далі? Запитаймо у тисяч і тисяч таких от Парасковії, у мільйонів, замордованих голодом. Вони — наша частина (“...і мертвим, і живим, і ненародженим...”). Вони — знають.

● **Світлана ОРЕЛ,**
м. Кіровоград

ІСТОРІЯ КОХАННЯ

З другого поверху гуртожитку мені видно цілий світ. Цвіте черемха, бузок, яблуні. По той бік площі бабуня у довгому кобеняку продає квіти. Старі будинки жадібно ловлять травневе сонце, мовби від нього вони стануть видючішими. Я сиджу на відчиненому вікні й дивлюся вниз — мені незабаром вісімнадцять, навчаюся на першому курсі педінституту. У мене ще ніколи не було хлопця, вдома батьки не відпускали в клуб, а тут, у місті, нікуди не ходила сама — читальний зал, театральний гурток, поліклініка. У поліклініці я працюю на півставки масажисткою — щойно вивчилася і тепер маю підробіток. Я часто дивлюся в дзеркало і думаю: чому в мене досі немає хлопця? Он Тетяна. На три роки старша, не така щоб гарна, але одягається. І залиціальників — можна солити. Усіх знає і всі знають її.

Вранці до автобусної зупинки навпроти підійшов молодий чоловік, глянув на вікна і сказав:

— О, сеньйорито, здрастуйте! Ви не мене чекали? — У нього смагляве обличчя і чорний смоляний чуб. А в руках — гілочка черемхи. Високий, зухвалий. Я трохи не випала з вікна.

— Ви на першому курсі? Бо в ЦССД таких я не бачив, — (центральный склад старих дів, — так називали гуртожиток). — Ще зустрінемося, правда?

У поліклініку йти не хотілося. Я проклинала всі медичні заклади — зараз би блукати містом, а ввечері — на танці. А тут — знову товсті попереки, сірі спини: остеохондроз, рештки перелому, ревматизм, бронхіт. “Кахи-кахи”, “ой-ой”, “та не ляпайте так дуже”, “ой, лікарю, ця дівка з мене робить паштет”. Тру, розминаю, розминаю. Година, дві — руки стають дерев’яні. Усе, усе, скоро кінець. Оревуар!

Вискакую на вулицю. На місто опускаються сутінки. У читальню йти не хочеться, а в гуртожитку всі збираються на танці.

— Ти йдеш? — Тетяна запитально стає біля порога.

— Іду!

Я з готовністю повертаюся до дверей.

— Вона йде! Ну що за теля? Ану розпускай свого хвоста. Діставай туш, одягай “міні”.

А в парку вже грають “Солов’я”, біла естради — не протовпитися. Тетяна мене виховує:

— Не витріщайся на всі боки. Відвернися до огорожі і стій так, наче тобі тут усе до лампочки, ясно? Навчати тебе до лампочки, ясно? Навчати тебе до лампочки, ясно? Навчати тебе до лампочки, ясно?

— Мені ж цікаво.

— Теля! Ти хочеш лишитися старою дівкою?

Ні, я не хочу. З розпущеним волоссям почувуюся, мов гола. Дехто проходить, штовхається і скубе мене. Ото ще Тетяна. Хай би був хвіст.

Фото Г. Оборської

ПРОЩАЙ, МАРЧЕЛЛО!

Оголошують “білий” танець. Повертаюся, р-раз — і трохи не падаю. За п’ять кроків стоїть той смаглявий хлопець. Господи, який же він гарний. Може, запросити? А як не захоче? Тетяна штовхає мене під бока — не витріщайся! Скільки тобі казати.

Після танцю вона проходить повз нього, щось шепоче йому. Я трохи не реву.

Знову тупаємо в колі, я танцюю класно, у театрі дечого навчили. На повільний танець Тетяну вхопили відразу. А коли він підійшов і взяв мене за лікоть, — усе навколо щезло. Музика, сміх, штовханина. Навіть п’яний дух травневого цвіту.

— Ох, панночко! З вікна ви здавалися... не такою. Це ж ви? Слово “я”десь вдавлюється в горлі. Пізніше Марчелло розповість, що я стала бліда, мов смерть, дихала, наче після кросу. Він виліз мене в коло. Я відчула зненацька, як пахне моє вимите волосся, які тонкі та білі в мене руки, яка фігура — ніжна і граційна.

Коли по-темному зайшла до кімнати, не вмикаючи світла, шуснула в ліжко, Тетяна голосно, як для ночі, сказала: — Теля! Це я його попросила до тебе підійти. Ясно?

II

Марчелло не з’являвся, у мене прокинувся жіночий норов. Перестала відбиватися від залиціальників свого партнера в театрі мініатюр. Він проводжав мене в гуртожиток і щодня пригощав морозивом. Професорський синок був такий худий і вирячкуватий, що здавалося, ніби поруч зі мною ходить пожежна драбина. А Марчелло все не з’являвся. Зате, коли одного разу у вестибюлі гуртожитку його застала Тетяною, то була у всеозброєнні. У мене в руках були троянди, сумку з костюмами ніс нещасний партнер. Те-

тяна стояла спиною і щось доказувала Марчелло. Я тільки почула: “Теля, розумієш, теля!”

Марчелло підняв голову — мої ноги підкосилися. Ураз перед очима постало: нічне місто, акації, що палають білим вогнем, і ми з ним танцюємо серед площі.

— А це що за скелет? Ти по ньому вивчаєш гуманіт-дів?

І знову ми на вечірніх вулицях. Знову й знову. Марчелло посеред площі бере мене на руки:

— Ей, слухайте всі! Я люблю цю дівчину! Я нікому її не віддам. Почули всі?

А потім була літня сесія. Тетяна замикала мене в кімнати, аби я не завалила екзамен. Згодом — студентський табір на Десні. Від того табору до села, в якому працював тепер художнім керівником Марчелло, було більше ста кілометрів. Він роздобув десь старого мотоцикла і їздив до мене. Дні й години, доки його не було, здавалися роками.

Якось у таборі проводилися змагання з плавання. Після запливу я піднімалася на місток, тренер подав мені руку. І в ту мить під’їхав Марчелло. Він одним духом опинився на містку, а старий круглий викладач булькнув у воду при всім параді. Після цього мій хлопець приїздив у табір крадькома. Одного о вечора він сказав:

— Їдьмо кататися, бо я в цьому мурашнику здурію од ревновців. Ти бачиш?

Ми рвонули в степ. Блискавка сліпила нам очі, грім стрясав усе навколо. Чорні рядна хмар нависли над чорною землею. Важкі холодні краплі почали бити в обличчя. Мотоцикл заглох. Ми сіли під великим розлогим деревом. Марчелло обняв мене і став шалено цілувати. Я не відповіла. Я злякалася його шалу й почала вириватися. Проте руки в нього були мов залізни.

— Ти ж поїхала, — лютував він. — Чого ти поїхала? Ти все одно не вирвешся.

Не зли мене. Я люблю тебе, відьмо проклята.

Ми боролися, качаючись по грязюці. Я кусалася, била руками, рвала на ньому одяг. Якби він борався до ранку, то не здалася б. Але раптом він відпустив мене, встав, обтрисався, пішов до мотоцикла.

— Теля!

Допоміг встати, обняв і пригорнув до себе.

— Яке ж ти справді теля!.. Мені восени в армію йти. Як я тебе таку залишу...

III

Гуртожиток заселили заочниками, група роз’їхалася на канікули. Я теж подалася в рідне село, і тепер нас із Марчелло розділяли триста кілометрів. Про те, щоб приїхали йому до мене, не було й мови. Батьки боялися поговору, та ще й сімейна традиція — до загсу вдома наречених не приймали. Марчелло писав щодня. Якось мати, прочитавши його листа, обурено влетіла до кімнати:

— Ти дозволяєш йому отаке писати?

По тому я листи одержувала зрідка. Їх перехоплювали й палили. А може, він охолов і писав менше. Та надходило перше вересня, я знов поїхала на навчання. Усі його листи були зі мною: “Здрастуй, пташечко! Оце прокинувся вранці, бо в шибку щось стукнуло. Глянув — велика чорна вишня. Її грак упустив. І я подумав, що то привіт від тебе”. “Дорога моя, добрий день. У нас на танцях грали оту пісню: “Песни у людей разные, а моя одна на века — звездочка моя ясная, как ты от меня далека”. Ти стояла в мене перед очима така, як у перший вечір, перелякана і красива...”

Зустрілися ми біля гуртожитку, просто взялися за руки і пішли. Усі вже знали про наше кохання — хто заздри, хто співчував, бо характер у Марчелло важкий. Ми знову блукали, згадували, цілувалися. Були щасливі. І все-таки щось

між нами було не так. Я обережно про це натякнула. Марчелло усміхнувся:

— Ти просто відвкла від мене. Це минеться.

Усю осінь до 10 листопада ми були разом. Спали на вокзалі, схилившись одне до одного, на лавочці біля гуртожитку, на сходах будинку. Марчелло брав фотоапарат, ті знімки часто переглядаю сьогодні.

Ми не стомлювались одне від одного. Здається, хотіли набутися вдвох на всю решту життя. А потім його проводжали в армію. В село на проводи я не поїхала. Домовилися, що зустрінемося о 5-й ранку біля військомату. Я прийшла, а черговий сказав, що групу повезли раніше на поїзд. Лив холодний осінній дощ і

змивав мої сльози. Кинулася бігти до вокзалу — чотири кілометри, за півгодини — божевілья. Біжу, задихаюся. На трасі — ні машини. Дощ, вітер, холодно, страшно. Раптом вдалині серед дороги щось замаячило. Біжу не піднімаючи голови. Серед мороку — розпачливий крик:

— Я люблю тебе, чуєш? Я так страшно тебе люблю!

Марчелло. Мокрий, задиханий, щасливий. Ми обнімаємося серед дороги.

— Жоден у світі чоловік тебе так не любитиме. Ніколи! Я любитиму тебе вічно. І коли нас не буде, і коли ніхто не знайде наших могил, у далекому небі я кричатиму твоє ім’я. Ти моя, моя, моя. Якщо ти забудеш мене, я вітром упаду на твоє скло, обірвуся стежкою під ногами...

Машина засигналила зненацька. Лейтенант закричав, відчинивши дверця. У гарячій кабіні ми обнялися так, що, здавалося, були однією людиною, яка от-от мала розірватися і померти.

— Якщо ти не дочекаєшся, життя твоє пропало. Пам’ятай. Усе пропало.

В останню мить перед тим, як зачинилися двері вагона, він схрестив на грудях руки і розпачливо відвернувся.

IV

Потяглися дні, години. Посипалися листи. Тетяна стиха підсміювалася наді мною, а одного разу не витримала:

— Теля! Ідеальна любов. Безгрішна і свята. І ти йому віриш?

— Вірю.

— Теля! А знаєш ти, що він...

Тетяна осікла. Їй хотілося посадити мене, але вона лиш захікала.

— Що — він? — істерично кричала я. — Що, що? Ти хочеш мене принизити. Що — він? — Я трясла її за халат.

— Добре, ти сама напросилася. Він спав зі мною. Літом, коли ти на канікули

їздила. Ясно? Ми бухонули тут, у кімнаті. І на цьому ліжку. Теля! Ти ж із ним не захотіла. Він розказував.

Я вийшла з кімнати, вилетіла протягом сходи балконні двері, і скло шелеснуло вслід. У цілому місті не знайшлося лавчини, де б могла присісти, вулички, на якій зупинитися. Я морочила голови телефоністкам, просила дати військову частину в Ленінграді. Писала телеграму бозна-куди і про що. “І коли нас не буде, і коли ніхто не знайде наших могил...” Бродила в снігу, обнімала дерева, просила у неба смерті: “...В далекому небі я кричатиму твоє ім’я...” Говорила сама до себе і лякала здивованих перехожих. “... Обірвуся стежкою під ногами...”

Марчелло-о-о-о! Зрештою зрозуміла сама — то правда. Розуміла й те, що з Тетяною звела його воля випадку. Але переступити не змогла. Усе обвалилося. Я постригла на самотність волосся, майже ні з ким не розмовляла, залишила театр і роботу. Листи складала у валізу, не читаючи. Минали місяці за місяцями. Якось випадково познайомилася в автобусі з моряком-ленінградцем, згодилася вийти заміж. Нас розписали. Моряк пішов у море, а я залишилася зі своєю образою. Знову настала весна, літо, осінь. Ще весна. Травневого дня виходжу з інституту, спускаюся по сходах. Раптом — о Боже! Опиняюся вгорі. Я кричу та бачу — Марчелло. Це він підняв мене вгору і разом із квітучою гілкою тримає над собою.

— Слухай, яка ж ти гарна! А мені в гуртожитку сказали, що ти заміж вийшла. Уявляєш? Хотіли наколотити! Чого ти не писала, за що образилася?

Група стояла навколо нас, мов прибита. Ще мить — він опустить мене на землю і почнеться нове життя. Без Марчелло. Без Марчелло. Господи, що я наробила?

За три роки, коли в мене народиться дитина, коли я буду сільською вчителькою і сидітиму біля хати з коляскою, раптом зайде у двір Марчелло — високий, смаглявий. Він тихо привітається, візьме на руки дитя.

— Ось так, як стоїш, сидай у машину — і їдьмо. Нам не жити одне без одного.

— Не могу.

— Я чекатиму за селом дві години. Я чекатиму!

Мине ще багато років. Він одружиться. Виростуть його і мої діти. Якось він надішле телеграму: “Зустрічай буди поїздом Мінськ—Сімферополь”.

Я стоятиму за кілька метрів на мосту. На перон вийде високий смаглявий чоловік і шукатиме когось очима. У руках у нього буде біла квітуха гілочка. Умить я відчую, що між нами — тисячі кілометрів.

● Любов ПОНОМАРЕНКО

...Не віриться: художньому керівнику і головному диригентові симфонічного оркестру Кримської держфілармонії, народному артисту України, почесному громадянину Ялти Олексію Феодосійовичу Гуляницькому — 70. 55 із них він безроздільно віддав музиці. Молодий душею метр свій ювілей зустрів, диригуючи на сцені Національної філармонії, серед юних обдарувань усієї України, яких зібрала у Києві програма “Нові імена”, та на святковому концерті на честь іменинника в концертній залі Сімферопольського музучилища ім. П. Чайковського. Перераховувати його численні нагороди і звання не втомний маестро заборонив. Та й без цього загальне визнання за майстра поліфонії, який подарував своє мистецтво сотням тисяч глядачів, виконав зі своїм оркестром десятки тисяч творів, понад дві з половиною тисячі (!) разів виходив під оплески на сцену, засвідчили квіти, вітання, овації, високі емоції піднесення музикою душ, присутні в залі представники кримської владної і творчої еліти, перелік вітальних телеграм: від Президента, міністра культури, багатьох видатних майстрів і знавців серйозної музики. У день свого триумфу слухав їх артист за диригентським пюпітром, у паузах між блискучим виконанням творів золотого фонду світової і вітчизняної музики. Апофеозом концерту стало віртуозне виконання варіацій на тему “Чардаша” Монті, коли тишу прорізали смички двох скрипок старшого і молодшого Олексіїв Гуляницьких — батька і сина.

ЗОЛОТИЙ СКРИПІЧНИЙ КЛЮЧИК

Пристрасть до музики у них спадкова. Витоки музичної стихії — київські, де диригував ще прадід. Мати — піаністка, батько — доктор медичних наук, дід — видатний український художник і блискучий музикант Григорій Світлицький. Торік, коли Україна відзначала 130-ліття його народження, Гуляницький виставив у Лівадійському палаці приватну колекцію: понад 50 картин свого улюбленого діда.

— Саме завдяки йому я й став скрипалем. Відчув чар мелодій і гриф скрипки біля чоки з шести років, — згадує ювіляр. Серед інших улюблених справ захопився відразу сімома видами спорту. Став чемпіоном України з настільного тенісу, розрядником із волейболу, лиж, баскетболу, альпінізму, шашок, шахів. Збутилося як особистості допомагала шляхетність роду, благородне ставлення до мамі і повага до оточуючих. В аурі духовності виховав дітей та онуків. Молодший син грав з оркестром уже в 5 років, а професійно виступати почав із десяти. Далі були московська консерваторія та аспірантура, навчання у

МУЗА МАЕСТРО ГУЛЯНИЦЬКОГО

відомих скрипалів, неодмінний успіх на сольних гастрольних виступах із симфонічними та камерними оркестрами в багатьох країнах, лауреатства “за діамантову інтерпретацію класики” на фестивалях і конкурсах, записи компакт-дисків і широке визнання вишуканості стилю молодого віртуоза. А для нього “й після гри з десятками оркестрів неперевершеним симфоністом залишається батько”. Сам же ювіляр “задоволений не лише меншим — заслуженим артистом АРК, лауреатом міжнародних конкурсів, а всіма дітьми”.

— Доня — історик, старший — перекладач, онуки — у полоні музики. Без дружини не відбудся б як диригент. Вона — моя муза, любов, побут, сім'я і життя. Без її кохання, підтримки, розуміння, не досяг би нинішнього творчого рівня. До речі, познайомилися ми, тодішні київські студенти, на алуштинському пляжі. Не здогадувалися, що все життя пролине в цій місцині. Хоча, живучи на узбережжі, досі не знаю, що таке відпустка на морі.

Це — й тому, що протягом останніх кількох десятиліть оркестр Гуляницького визнано єдиним у світі, що так серйозно, за ініціативи ним унікальними державними програмами “Ранній світанок” і “Нові імена Криму”, виховує професійних виконавців із числа найталановитіших юних обдарувань. В Україні — це поодинокі оркестри, який зберіг недорого абонементну систему. На абонемент “Діти — дітям” постійні багатолітні аншлаги. Уміння знайти, виростити, підтримати талант дозволило “з пуп’янка” виплекати цілу плеяду талановитих виконавців-лауреатів, уже відомих на світових сценах — Анну Савицьку, Ігоря Четуюєва, Ельмара Гасанова, Заре-

мудьоний, Соткилава, Солов’яненко, Сфекас-Карвалес, Хворостовський, провідні хорові колективи України і всієї Європи...

У репертуарі О. Гуляницького — музика всіх стилів і епох. Здійснив десятки найскладніших симфонічних програм із творів Баха, Бетховена, Брамса, Вагнера, Верді, Гайдна, Моцарта, Шуберта, Рахманінова, Чайковського, Стравінського, Шостаковича, Бріттена, Бернстайна, Караманова, Шнітке...

Усі вражені умінням Олексія Феодосійовича легко і швидко знаходити порозуміння з усіма новими виконавцями. А вони відзначають його невтомну працю.

З РОСИ Й ВОДИ!

Звуки шлють лебедину осінь...

А. Ахматова (Горенко).

здатність, постійний пошук свіжих барв, що розсвічують класичні традиції, умілу розстановку нюансів, чіткість диригентського задуму і музичних образів, ясні жести, досягнення граничної виразності, надану музикантам можливість індивідуального творчого вияву, високий артистизм, зріле розкриття музичних творів. За відгуками авторитетних музичних часописів різних країн, “музикант великої культури і витонченого художнього смаку з виключним знанням технічних і звукових можливостей симфонічного оркестру”, “людина великого інтелекту і найдосконалішої майстерності”, “натхненний інтерпретатор із небуденним емоційним баченням світу”, “природжений майстер зі справжнім блиском”, “вдумливий, шукаючий, глибоко ерудований музикант”, “маестро високого художнього темпераменту, виконавської волі, з глибоким проникненням в образну і стилістичну специфіку музики”, “вроджений музичний архітектор із надихаючими й доскональними жестами диригента, невимішеною і легкістю інтерпретації, представляє симфонії як величчю, безперервні духовні конструкції”, “показує на всіх концертах потужний артистизм, вдумливе і зріле розкриття найскладніших творів”...

Гуляницький — ще й організатор і учасник багатьох міжнародних фестивалів у Криму, Україні, Росії, Польщі, Балтії, Чехії, Німеччині. Саме з дружби ялтинського та баден-баденського оркестрів почалася спільна приязнь і побратимство двох міст, що триває вже десятиріччя. Він створив одну з найбагатших у Європі нотну бібліотеку, рівної якій не має жоден оркестр нашої країни. Його колектив знавці поцінують на рівні провідних у Європі, по-

рівнюють із київським, московським, петербурзьким, називають одним із провідних у Україні. Ще й зауважують — не в багатьох із них можна знайти такий живий інтерес до кожної нової людини на сцені чи за диригентським пультом, спраглі гурманство до давньої і сучасної класики, закоханість у феномен музики. І обов’язково додають: симфонізм і диригентство для Олексія Феодосійовича — сенс життя.

ДИСОНАНС

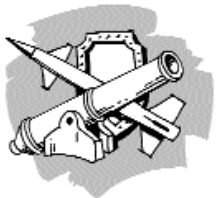
Та в коло інтересів маестро входить не лише робота над партитурами, репетиції, концерти, планування творчої діяльності колективу, спілкування з гастролерами. З творчих висот у прірви буденних проблем доводиться занурюватися все частіше. Зараз оркестр у Ялті — на пташиних правах. Їхню творчу роботу — театр ім. Чехова, — де оркестр проводив репетиції від дня створення, закрили близько десяти років тому, відколи шукають гроші на капітальний ремонт. Колектив став бездомним. Бігає з інструментами з клубу в кінотеатр. Позбавили диригента й кабінету. Телефон оркестру має лише на квартирі Гуляницького. Надалі від творчих справ цілодобові дзвінки додому не нарікає. Здавна звик клопотатися житлом, побутом, проблемами здоров’я артистів оркестру, влаштуванням у дитсадки, школи й самотні їх нащадків. Лише завдяки авторитету маестро вдається перезимувати то в літньому театрі “Ювілейному”, то в кінотеатрі “Са-турн”. Репетирували, відморожуючи пальці і душі. Відсутність приміщення — така ж проблема, як і відсутність кадрів. У Ялту гарного музиканта без надання квартири не запросиш. А хто її тут дасть нині задарма? Гуртожиток для молодих виконавців забрали. Обдаровані випускники консерваторій роз’їжджаються. Дехто ще тримається у винайнятих кімнатках, та заробіток нересторанних музик не співмірний із ялтинськими цінами на житло. Терпець уривається. Через нестатки їдуть часом за моря й окрестранти зі стажем. Але з таким багажем — школою Гуляницького, — що навіть не найкращі там часто стають зірками. Це і радує маестро і печалить. Бо роль диригента — об’єднати 80 артистів у віртуозний ансамбль — особливо складна, коли музиканти на репетиціях думають не про те, як зіграти, а чим прогудуватися. Уже забули, коли оновлювали струни та інструменти. Якби не Гуляницький, не було б і списаних Держконцертом валторн та дзвонів, які дістав, завдяки друзям. Особлива тема — транспортні страждання оркестру. Артистів засмучує, що високо взірці давньої і сучасної класики, здатні приносити гроші за кордоном, у нас іще не знаходять умілих продюсерів і менеджерів. Нинішні здатні збирати рясні гонорари лише за “музику в плавках”, отарами “зірок” якої переповнений курорт. Істинне ж мистецтво віддаляє від на-

роду сьогоднішнє падіння культури, як наслідок розвалу економіки та зубожіння людей. А вітчизняні багаті-скороспілки ще не вважають серйозну музику перспективним заняттям. Пити з ними оковиту, щоб звернути увагу на матеріальні проблеми “класичних безсрібників”, для провідника вічної культури і традиції Олексія Гуляницького принизливо. Доки до меценатства вітчизняної та світової класики наша нова еліта ще не доросла, гаслом одного з провідних диригентів України лишається — “Терпіння, надія і праця”. Вічна музика в будні й радощі, щастя творчості — не зраджують.

“ЗВЕРШИШАСЯ”

Скоро оркестр проведе ювілейний 50-й концерт із творів українських композиторів, 25-й — кримсько-татарських. Записує на компакт-диски шедеври світової національної класики, зокрема, вперше твори кримських татар — від пісень і танців до великих симфонічних і кантатно-ораторіальних полотен. Він примусив усю Україну говорити про музичну культуру недавніх вигнанців краю, яка півстоліття була “терра інкогніта” для самих кримчан. Окрема сторінка — давня співпраця із одним з найвидатніших симфоністів сучасності, народним артистом України, лауреатом Національної премії ім. Тараса Шевченка, лауреатом премії АРК, почесним кримчанином, композитором Алемдаром Карамановим. Дружба пов’язала їх іще під час роботи над симфонією “Місячне море”. Нині оркестр Гуляницького готується до проведення чергового міжнародного фестивалю симфонічної музики імені Караманова із залученням виконавців найвищої проби. Адже відкрити IV конкурс у листопаді повинна світова прем’єра могутнього симфонічного циклу нашого знаменитого земляка “Звершишася”. Уже кілька років через брак коштів презентація видатного твору відкладається. А мала б стати однією з головних культурних подій із часу незалежності України та й усіх держав, де Караманова знають і шанують як непересяченного, рідкісного обдарування митця, що творить на віки. Трагічна філософічність і масштабність його втіленої у могутньому симфонічному звучанні релігійної музики, записаної на нотному стані живої мови Євангелія, потрібна нам усім. Ми повинні доторкнутися до висот його осягнення Спасителя і звернених до нього молитов, услухатися в гармонію небесних сфер. Та філармонія, Кримська організація Спільки композиторів України, міністерство культури автономії ніяк не можуть знайти гроші, які дозволили б вирішити фінансові проблеми оркестру. Унікальний колектив Олексія Гуляницького — гордість не лише Криму, а й усієї України, — чекає підтримки.

● **Віктор ХОМЕНКО,**
Крим

Закінчення.
Початок у ч. 43, 2003 р.

До того ж, навіть у про- урядових та офіційних ви- даннях переважає не само- стверджуюча, а негативна, “мазохістська” тональність самообвинувачень. І зовсім не враховується той факт, що за публікаціями у цих ви- даннях судять про інформа- ційну політику України.

Враховуючи можливості засобів інформаційного протиборства, методи та стратегію їх застосування для досягнення переваги одною державою над ін-шою, а також і ситуацію, яка склалась в Україні сьогодні, можна зробити висновок, що проти нашої держави уже розпочата і широко- масштабна ведеться інфор- маційна війна.

ЧИ ЗАХИЩЕНИЙ НА- ЦІОНАЛЬНИЙ ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОСТІР?

Національна безпека України як стан захищенос- ті життєво важливих інтер- сів особи, суспільства та держави від внутрішніх і зовнішніх загроз є необхід- ною умовою збереження та примноження духовних і матеріальних цінностей [1].

Головними об’єктами національної безпеки є:

— громадянин — його права й свободи;
— суспільство — його духовні та матеріальні цін- ності;

— держава — її консти- туційний лад, суверенітет, територіальна цілісність і не- доторканність кордонів [1].

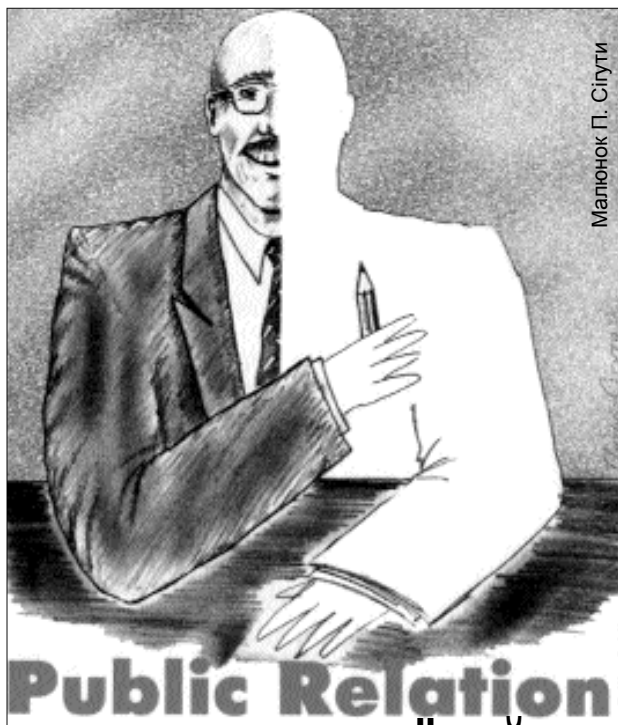
З діалектичного аспекту впливає така обов’язкова умова розвитку українсько- го суспільства, як інтенсив- не розгортання процесів ін- форматизації. Потрібно

повніше врахувати світовий досвід і розвивати всебічне співробітництво у цій сфері з країнами, які першими до- сягли фази “інформаційно- го суспільства”. Відставан- ня в інформатизації загро- жує небезпекою залиши- тись на узбіччі світового розвитку й перетворитися із суб’єкта міжнародних стосунків у їхній об’єкт. У сфері оборони розгортання процесу використання но- вих інформаційних техноло- гій має забезпечити кількіс- ну перевагу над будь-яким еventуальним противником у зборі та обробці інформа-

формацією у сфері міжна- родних стосунків і в оборон- ній сфері. Слід постійно пам’ятати, що чим більшими інформаційними можливос- тями володіє країна, тим ви- гідніше за інших однакових умов вона може досягти стратегічних переваг [3].

Складність і вразливість положення України (включа- ючи всі її найважливіші су- спільні й державні інститути), що перебуває на етапі соці- ально-організаційних пере- творень, роблять надзви- чайно актуальними завдан- ня, пов’язані з дослідження- ми питань синтезу життєз-

ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРОТИБОРСТВО — СУЧАСНИЙ ВИД ВЕДЕННЯ НЕОГОЛОШЕНОЇ ВІЙНИ

Малюнок П. Сігути

ції, її передачі та прийняті рішень, доведенні завдань до підлеглих сил і засобів та у гарантованій нейтраліза- ції джерел загроз із міні- мальними витратами [3].

Не менше значення для України мають і соціальні ас- пекти інформаційної війни. У зв’язку з цим на шляху пото- ку інформації слід поставити ефективний “фільтр” у ви- гляді аналітичних структур, які здатні були б своєчасно виявляти інформацію, вико- ристання якої може привес- ти до негативних наслідків. Не меншого значення набу- ває потреба створення власних органів, спромож- них ефективно впливати ін-

датного організаційного се- редовища, підвищення ефективності систем керу- вання різного призначення. Першорядне значення вони мають у сфері забезпечення безпеки держави, суспіль- ства й особистості.

Вирішення проблеми синтезу життєздатності ор- ганізаційного середовища і вироблення ефективних способів протидії загрозам національної безпеки мож- ливе тільки на основі сис- темного підходу, що забез- печує комплексне викорис- тання математичних моде- лей і методів загальної тео- рії керування, застосовува- них у різних сферах діяль-

ності (політичної, соціаль- ної, економічної, технічної і військової), з урахуванням досвіду побудови організа- ційних структур у передо- вих країнах світу.

Таким чином, подаль- ший розвиток концепції на- ціональної безпеки України з урахуванням ускладнення геополітичної обстановки можливий тільки на основі вивчення організаційного аспекту забезпечення вза- емної безпеки й вирішення проблеми “організаційної зброї”.

На початку вересня 2000 року в Нью-Йорку від- булося помпезне засідання ООН “Саміт Тисячоліття”. З ініціативи Президента Укра- їни в рамках Саміту про- йшло ювілейне засідання Ради Безпеки ООН. Навіть формальний аналіз підсу- мової резолюції цього засі- дання переконливо свід- чить, що на порозі XXI сто- річчя світове співтовари- ство переконалося в немож- ливості застосування ядер- ної зброї і стало активно шукати виправдання вико- ристанню різних нетради- ційних засобів і форм про- тиборства, а не зухвалих фізичних руйнувань.

Певною мірою це обу- мовлює необхідність пере- гляду всіма провідними і се- редніми державами (якою є і Україна) воєнно-стратегіч- них концепцій національної безпеки, зовнішньополітич- ної діяльності, військових доктрин і планів будівниц- тва й застосування зброй- них сил.

Приблизно з 2010 р. почнеться перехід від енер- гетичної епохи до інформа- ційної. Вона стане основою не тільки всіх сфер життя на Землі, але й основою воєн майбутнього. “Сімка” най- більш високорозвинених країн світу (США, Канада, Великобританія, Німеччи- на, Франція, Японія, Китай) уже в 2020—2030 рр. міцно увійде в цю стадію розвитку і відірветься від інших країн на десятки років.

БАТЬКІВСЬКЕ КО- РІННЯ ЗАХИ- С- ТИТЬ...

Тим країнам, які з різних причин залишаються на по- передньому поколінні вій- ськового протиборства і не можуть створити свою за- хищену інфраструктуру, не-

обхідно використовувати міжнародне співробітни- цтво з метою вироблення й прийняття міжнародних правових документів, які дозволяють підтримувати інформаційну безпеку в умовах переходу економіки на новий рівень розвитку.

Проблема забезпечен- ня колективної безпеки держав у сучасному багато- поллярному світі не може бу- ти осмислена й вирішена без глибокого аналізу та об- ліку організаційного ас- пекту, оскільки способи органі- зації чи організаційні струк- тури існуючих систем пер- сональної, суспільної та на- ціональної (державної) без- пеки визначають як ефе- ктивність, так і функціональ- ну стійкість даних систем. Отже, системостворюючим фактором, що визначає рів- ньов національної безпеки і першочергових спроб, які піддаються керуванню з бо- ку супротивника, є “органі- заційна безпека” держави.

Для вирішення цих проблем необхідно об’єд- нати зусилля державних, громадських і релігійних організацій, особливо зі статусом міжнародних, як в Україні, так і за її межами.

Робота повинна бути спрямована, в першу чергу, на:

1. Сформування дер- жавної національної ідеоло- гії.

2. Формування грома- дянського суспільства з ме- тою створення балансу ду- ховних інтересів, свобод і обов’язків.

3. Відновлення й збере- ження духовно-культурного генотипу української нації, створення пріоритетних умов для її розвитку.

4. Сприяння розвитку громадських організацій, створенню соціальних груп для формування специфіч- них групових інтересів і ду- ховних цінностей із метою реалізації громадянами своїх потреб.

Найбільш удалим про- грамним варіантом у цьому випадку може бути віднов- лення українських козаць- ких формувань.

Історичні досягнення українських козаків у мину- лому безперечні. Організа- ції, які створюються за ко- зацькими звичаями, можуть відновити козацький дух українського народу, об’єд-

нати його навколо націо- нальної державотворчої ідеї, тому що козак є бра- том, радником, охоронцем і помічником одночасно для кожної душі, це стан душі, яка підвладна й залежна тільки від Господа Бога, бо ж Він — її Творець і є “твер- диня вічна!” (Ісайя, 26 : 4). Козацтво — то не є “партія”, окрема частка (англ.), ко- зацтво — то є спільнота братів і сестер, об’єднаних у ДУСІ й ІСТИНІ БОЖІЙ за- для досягнення на рідній землі стану щасливого й са- модостатнього життя — Царства Божого. Козацтво — то є військо земне від ВІЙСЬКА Небесного, очо- люване самим Архистрати- гом Михаїлом — покрови- телем України, яка знахо- диться під Покровом За- ступниці нашої — Божої Ма- тері, Цариці Небесної. Ду- ховна основа козацтва — батьківська православна ві- ра, а також безмежна лю- бов і відданість рідній Укра- їні та братам і сестрам [4].

Такий підхід порушить систему хибних, нав’язаних українцям, цінностей, сен- сів, інтересів, цілей та ідео- логічних установок, дасть змогу розпочати духовну реабілітацію громадян, яка буде включати:

1) створення дійових духовних мотивацій соці- альних дій;

2) відновлення етносо- ціальних духовних зв’язків;

3) формування устано- вок патріотичного світогля- ду;

4) відновлення націо- нального соціокультурного типу особистості;

5) відновлення системи життєвих установок;

6) створення системи внутрішнього духовного за- хисту;

7) включення в активне духовне життя.

Розвиток козацтва дасть змогу сформувати духовно здорове українське суспільство, об’єднавши навколо свідомих українців усі соціальні групи. При цьому обов’язковим є від- новлення спілкування рід- ною українською мовою для всього населення України, бо відомо, що мова — це особлива звукова система, яка відрізняє одну націю від іншої, формує цілісний со- ціальний організм, “підклю- чає” останній до інформа- ційно-енергетичних джерел нації, створює енергетично цілісну систему, захищену від чужорідного впливу. Усім відомі вислови — “батьківське коріння”, “дже- рела української нації”, “си- ла народу” та інші — нареш- ті наповняться своїм енер- гетичним змістом.

Анатолій ГРИВА, підполковник, старший викладач кафедри режиму секретності факультету за- хисту інформації Військо- вого інституту Національ- ного технічного університе- ту України “КПІ”

Література:

1. Постанова Верховної Ра- ди України “Про Концепцію на- ціональної безпеки України” від 16.01.97 р. № 3/97-ВР.
2. Беляев Е.О. Інформаці- онная война // Вестник воен- ной информации. — Москва: 1998. — № 10.
3. Попов М.О., Лук’янець А. Г. До забезпечення воєнної без- пеки в умовах загрози інфор- маційної війни // Наука й обо- рона. — 1999 р. — № 2.
4. Владика Серафим, Архіє- пископ Вишгородський, Звер-

ПЕРЕДПЛАТА 2003

Пам’ятаючи про наш Укра- їнський фактор, поспішайте до найближчого відділення зв’яз- ку і просіть “Каталог”... Роз- крийте його на сторінці 127, і останнім у таблиці побачите наше оголошення: “Індекс 30617. Слово Просвіти. Куль- турологічний тижневик. Люди- на в контексті політики, рідної мови, культури, історії, релігії, літератури. Образ сучасника в інтер’єрі доби, суспільно-полі- тичних і житейських інтересів”. Вартість видання з достав- кою:
на місяць — 2 грн. 13 коп.;
на три місяці — 6 грн. 39 коп.;

на шість місяців — 12 грн. 78 коп.;
на 12 місяців — 25 грн. 56 коп.
Поштові витрати — 1 грн. 50 коп.
Той, хто передплатить га- зету на рік і надішле копію квитанції до редакції (адреса: 01001, м. Київ, пр. Музейний, 8), обов’язково отримає наш подарунок — “Кобзар” Тараса Шевченка. Поштові витрати — за рахунок редакції. Довідки за телефоном: 228-01-30.
Сподіваємося на вашу під- тримку нашої передплатної акції: “Кобзар” — у кожную українську родину!”

БУДЬМО РАЗОМ!

П'ять років тому вперше в Україні було відкрите відділення "Літературна творчість" в Інституті філології Київського Національного університету ім. Тараса Шевченка. Хтось зіронізує: "Хіба можна навчити бути письменником?"...

Про особливості спеціальності "Літературна творчість" я дізнавалась у викладачів кафедри теорії літератури й компаративістики, бо саме вона випускає таких спеціалістів. У розмові беруть участь завідувач кафедри професор М. К. Наєнко, а також професор О. Г. Астаф'єв.

Михайло Кузьмович Наєнко: Ідея відкриття цього відділення народилася років сім тому. Разом із тодішнім Головою Спілки письменників України Юрієм Мушкетиком ми десь у 1996-1997 роках побували в ректораті й висловили ідею про відкриття такої спеціальності. Після розпаду Радянського Союзу Літературний інститут ім. М. Горького продовжував запрошувати до себе початкуючих літераторів із України, але СПУ відмовляла йому, бо навряд чи в Росії "вчили" б на українських письменників. Тому я, як тодішній декан філологічного факультету, разом із Юрієм Мушкетиком розуміли, що "Літературна творчість" має бути відкрита в нас як окрема спеціальність.

Цього року ми матимемо перший випуск фахівців відділення "Літературна творчість".

— **А як добираються кадри викладацького складу?**

М. Н.: Спецкурси в нас читали (або продовжують читати) такі

Студент — явище вічне та невичерпне. Фах і покликання, стан тіла й душі, похвала та лайка. "Майбутня еліта" перед великим стрибком у велике майбутнє "відривається", виражається, студіює життя якнайрізноманітніше. Перша школа самовираження — творчість... Творчість стає професією. Про це сьогодні розповідатимуть та розпитуватимуть не хто інший, а самі студенти. Усе це — їхня творчість.

ЧИ МОЖНА НАВЧИТИ БУТИ ПИСЬМЕННИКОМ?

відомі письменники, як Юрій Мушкетик, Василь Фольварочний, Валерій Шевчук, Володимир Яворівський, Оксана Забужко, Раїса Іванченко, Етері Басарія, Роман Іваничук, Віктор Кордун, Ігор Кравченко, Юрій Ярмиш, Олексій Дмитренко, Василь Юхимович (нині вже покійний) та інші. "Телемистецтво" читала Неля Даниленко, "Кінорежисуру" — Тарас Ткаченко, "Літературну періодику" — Віталій Святовець, "Риторичку" — народний артист України Анатолій Паламаренко.

— **Яка подальша доля студентів цього відділення?**

М. Н.: Це залежить од того, що вміє робити випускник. Людина з вищою філологічною освітою може працювати в усіх сферах філології, якщо ж абітурієнт вибрав собі спеціальність "Літературна творчість", то він має займатися насамперед творчістю. Взагалі останні п'ять років наш університет випускає фахівців із так званими вільними дипломами. Є проект про Національний університет, у якому говориться, що 70-80 % випускників держава береється працевлаштувати. Але коли ці проекти будуть втілюватися в життя?..

— **Що б Ви хотіли змінити або доповнити надалі в цьому відділенні?**

М. Н.: В майбутньому, очевидно, ми будемо ділити студентів за жанрами, тобто — на поетів і прозаїків, що дасть змогу активніше працювати з ними в цьому, вужчому, руслі. Драматургів ми, напевне, об'єднаємо з прозаїками. На жаль, зараз мало початківців, які б писали саме п'єси. Можливо, активізує інтерес до жанру драматургії Василь Фольварочний, який почав читати курс драматургічної творчості.

Олександр Григорович Астаф'єв: Хотілося б, щоб викладачі, а й діаспорні письменники, зарубіжні митці, лауреати премій (чому б і не Нобелівської?). Причому це мають бути люди різних естетичних смаків, світоглядів, уподобань, представники різних літературних течій: від реалізму до авангарду. Але тут виникають проблеми з оплатою...

— **Чи матимуть ваші студенти пільги при вступі до Національної спілки письменників України?**

М. Н.: Ні. Перевага надається тому письменнику, який показує

себе справжнім творцем; він може не мати спеціальної освіти, але випускати у світ прекрасні твори.

Уже кілька наших студентів саме з цього відділення стали членами Спілки письменників. Це — Олесь Лященко, Олесь Мамчич, Олександр Стусенко й Олег Здорик, студенти сучасних четвертих-п'ятих курсів. Їх прийнято до СПУ не "за пільгами", а за те, що вже нині виявляють літературний талант.

— **Які у вас побажання для студентів?**

М. Н.: Бажаю їм бути талановитими і йти у велику літературу "семимильними кроками". А також виробляти свій індивідуальний почерк. Ми усвідомлюємо, що "навчити на письменника" фактично неможливо, тому завдання нашого відділення — не стільки навчити писати, скільки огранити талант, дати йому ази творчості минулого (бо в літературі залишаються ті, які мають свій, неповторний голос). І, звичайно, доносити правду, істину про свою епоху, про свій час.

Розмовляла випускниця відділення "Літературна творчість" Інституту філології **Ніна ДУЗІНКЕВИЧ**

Наталка БІДА

Народилася 1981 р. у селі Воскресенка Запорізької області. З 1998 р. навчаюся в Київському Національному університеті імені Тараса Шевченка. Люблю поезію, живопис, події і писати листи додому.

ІДЕЇ НЕНАПИСАНОГО РОМАНУ

*

Ти зникаєш суєту,
П'яною ходою
Розтинаючи
Хвилі
Килима
Ти витрачаєш купу енергії,
Силкуючись сподобатись
Тиші
Ти вживаєш у їжу
Розум

*

Плинно стікають уста із помад
Плинно не з'являється метода
оригінально вигадувати вірші
Плинно втомлююсь їх не писати
Плинно виводжу вдих із тебе
Не поспішаю

*

Втисни жменю гарячих
вій у
моє промерзле
тіло

І відійди

Я збережу
Тавро
На собі
На дітях
На

*

За рихтуванням
одягу твого
Опилююся
золотом розтертого
єства
й виношую
собор поганський
у
власній плоті
вливаючи
Ти в Я

*

Лист-уриков
цитований
із текстів
власних
пам'ятей
і
необґрунтованих
інтуїтивних
намагань
зрозуміти
логіку
збігу подій

Отче наш,
Ти,
Що єси на небесі...
Най святитси
Імя Твоє,
Най буде
Воля Твоя...
Во віки віків
Амінь.

Церква. Служба Божа. Вогонь загоряється і ... гасне. Все перемишується: день із ніччю.

— Я люблю Тебе Господи! Ти єдиний, — вона вклоняється, цілує ікону і встає з колін. — Ідемо додому.

Вже пізно, — коло дверей знову повертається, хреститься і, виходячи, виносить із собою святість неділі.

Вже й справді пізно. Так завжди закінчує службу отець Василь.

На дворі літо. Ґазди посідали собі на лавочку біля церкви та й мудрують: "Може дасть їм Бог сею літа гарні жнива, а може — гей, гей! — знову уперіщить градом. Як тогорішну пшеницю побило!?"

Баба Катерина прибирає в церкві: задуває та й заносить свічки, розстеляє верети, витирає церковне начиння.

— Вчора їм казала свій не-

Ніна ДУЗІНКЕВИЧ

НЕДІЛЯ, або З НЕДІЛЕЮ ВАС, ЛЮДИ ДОБРІ!

вістці помий вікна, помий вікна! — не помила. Боєси роботи, як вогню. А малий чисто віфолотень. Взяв вчора таку файну бабу (хліб) та й поніс хлопцем аби горівку запивали. То всьо го вчит отої Марійки Штифанишиної Богдан. То єго робота.

Бабу слухав, притакуючи їй, паламар — старий, сивий, із кострюбатим носом і великими страшними бровами дід Павло.

— Як то файно було за нашої молодости. Було рано в церкву файно си зберемо, мама причеше, чисту сорочку дасть. А квіток начепимоси!

Слухай, Павле! — баба так монотонно говорила, що дід, чекаючи коли вже можна буде закрити церкву, задрімав. А тут раптом на тобі — баба щось ще з нього хоче.

— Що хоч?

— Та ти знаєш, що Палагина Оксана привеласи якогосьси з міста.

Дід такої новини не чув:

— Так що?

Баба зовсім не звертала увагу на дідові відповіді, а говорила собі далі:

— Та бігме! Ади вчора була м їм у Федорової Дуньки, тої, знаєш, що коло кладки живе. Вна ми трохи родичков є. Так вна казала, що такий високий, трохи циба-тий, ще й якусь борідку має. Каже, що файний, але я м його не виділа.

— Має гроші? — дід виявився практиком.

— Та відей, бо купив і такі ковтки, що мають по два камінці в кожному, то так си світєт, що ну, — баба від того захоплення аж руками сплеснула. Ні сержок, ні камінців вона не бачила, але її

розказувала Федорова Дунька.

— Кажеш, кульчики купив. Гм? — дід явно був задоволений таким ходом розмови. Він трохи побоювався язикатої баби. Але...

— Слухай, а що твоя внука — ота, Славкова — не ходит до церкви. Я ї якосьту виділа, та в такі красні сукенці, що гей-гей. Гріх тобі сі жаліти, файну внуку маєш, коло сина живеш, син всьо дбає. Та й невістка кажуть, нічо. А то правда, що вна вчора молоко перевернула с піт корови. Гій, гій — я вже скільки років коло корови си знаходила, а такого трафунку ще зі мною не було.

Дід почав вовтузитися на місці. Він зовсім не любив обговорювати людей, особливо членів своєї родини.

Баба була добрим психологом. Помітивши, що її слухач уже нервує, швидко змінила тему:

— Ти си вчора їздив на базар?

— А що?

— Та я ті виділа, як йшов їс на гостинець, та таку торбу на плечах їс тєг.

Дід мовчав.

Баба продовжувала:

— Чи то ти своїй Ганнусі знов ніс до Томачі. Ото доньку маєш. Ніби твоя, а насінне бозна звідки таке. Та то ти і твоя жінка такі чесні, до церкви ходет. А вна? Мій Василь колісь сі на неї задивлев, хотів си ї жинити. Не дала. Прости, Павле, що таке говорю. Файна, то файна, та й голос файний має, але не ґаздиня. Ади зразу видно по дівці, яка буде.

Дід устав. Підійшов до ікон, почав молитися. Баба замовкла, бо не можна було, коли чоловік молиться, говорити.

Перехрестився ще раз. Поці-

лував іконку, взяв хліб:

— Ну що, пішли?

— Ой-ой-ой! Як мене мої плечі болет. Вчора м взяла фасоль торішнєх тай хотіла змолотити. Та вже не могу, ой не могу, — Катерина засовувала свої шухляди, де клала гроші, замикала (хоч кожного разу мала сказати, що "не боїтси злодія"), зачиняла комірчину.

Павло чекав уже на дворі. За цей час він встигав набити люльку і випустити перші хмарки диму.

Нарешті з дверей церкви показувалася постать баби Катерини — ще на ходу щось шепочучи, чи жуючи — і вони разом йшли додому.

Жили на одній вулиці. Разом гралися в дитинстві, разом дівуалося-парубкувалося, потім і кумами стали. Одним словом — сусіди.

Дід Павло давно звик до бабиного язика. А вона знала, що не любить дід, коли чіпають його онуку, та ще доньку, яка в місті. Знала, та під'юджувала деколи діда, щоб той понервувався. А дід любив слухати бабині теревені, теревені "польського радіо", як прозвала бабу Катерину на селі молодь.

Отак вони йшли. Дві згорблені постаті в літньому промінні сонця. Грубі руки, нехитрий убір, проста мова — вони знали одне одного з півслова.

Ішли. А надворі був час обіду. Час відпочинку і ... спогадів.

На піску гралися діти. А мені, як у старі добрі часи, хотілося лише сказати:

— З неділею Вас, люди добрі!

ОБ'ЄДНАННЯ...

“УКРАЇНСЬКЕ КОЗАЦТВО” ІГНОРУЄ

Нарешті сталося, будьмо-гей! — заявили оптимісти, вітаючи початком омріяного об'єднання всіх сучасних козацьких структур. Окремі “незалежні аналітики” знову заговорили про загострення політичної конкуренції між найбільшими і більш-менш авторитетними козацькими організаціями — “Українським козацтвом” генерал-лейтенанта Івана Біласа і “Козацтвом України” носія багатьох звань і орденів Анатолія Поповича. “Біласівці” відверто зігнорували з'їзд, хоча запрошення їм у Генеральну Канцелярію особисто приносив сам гетьман Анатолій Попович (за його ж словами). З одного боку, це сприйнялося як невдача об'єднаної проєкції, з іншого — як адекватне продовження конфлікту, що почався, коли Анатолія Поповича “попросили” з “Українського козацтва” і він створив альтернативну структуру. Не виявили своєї активності в об'єднанні й “Козацьке військо запорозьке України” Д. Сагайдака, і “Військо Запорізьке” П. Заболотного (Запоріжжя), і Спілка козацьких організацій В. Дубограя (Донецьк) тощо. І коли неучасть одних (явно проросійських деструктивних сил) — благо для новоствореної спілки, то відсутність інших викликає низку логічних запитань.

Так чи інакше, одним із офіційних підсумків з'їзду стало об'єднання 19 козацьких і громадських організацій у Національну Спілку “Об'єднане козацтво України”. Хоча й тут деякі “незалежні козаки” й дослідники громадського руху не стримуються, щоб не визначити номінальності козацького статусу окремих “об'єднаних” організацій, що творяться, за їхніми словами, “під дахом різних громадських структур і державних установ”.

ІЗ КОРОЛІВСЬКОГО КЛУБУ — В БУДИНОК УЧИТЕЛЯ

Такі передстартові чинники обумовили сьогоднішню актуальність “Другого всеукраїнського з'їзду козацьких та громадських організацій”, що традиційно відбувся на козацьке, християнське свято Покрови Пресвятої Богородиці. Поза всім, подія демонструє хоч якісь зусилля і процеси щодо об'єднання десятків козацьких організацій та “побратимських” структур. Розмах, масштабність і амбіційність цього річного з'їзду достатньо подивували найзатятіших песимістів. І хоча місце проведення “чорної ради” було порівняно скромним, як на торішній королівський клуб “Томас”, але означило здорову орієнтацію на традиційний епіцентр уваги націонал-патріотів. Будинки Центральної Ради (тепер — Учителя), до того ж, зібрав далеко не “чернь”, а в здебільшого — делегованих генералів, полковників, іншу старшину та поважних гостей. У порівнянні з приблизно двомастами торішніх учасників, сьогоднішні 400 з гаком виглядали набагато прогресивніше з точки зору об'єднаної проєкції. Реєстрація виявила шість міжнародних козацьких організацій, 27 — регіональних і 22 “побратимські” громадські об'єднання. Окрім того — представників “Козацтва України” із Малайзії, Японії, Росії, Італії, Швеції.

МЕР ПІДТРИМУЄ

Ревінь організації теж, очевидно, значно зріс. Певною мі-

ВІЙНА ПРОТИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Минув рік од тієї події у житті сучасних козаків, що її одні сприйняли із безмежним скепсисом, інші — як “епохальну дату в розвитку і відродженні козацтва”. Ідеться не про що інше, як про Об'єднаний з'їзд козацьких та громадських організацій, проведений з ініціативи Міжнародної організації “Козацтво України”. Верховний отаман Анатолій Попович був проголошений Гетьманом козацтва, оприлюднено також інформацію про створення Національної Спілки “Об'єднане козацтво України”.

Гетьман об'єднаного козацтва Анатолій Попович (по центру) координує діяльність 19 козацьких і громадських структур

рою цьому посприяла і підтримка Київської міськдержадміністрації. І хоча пан міський голова Олександр Омельченко не зміг завітати на з'їзд, оскільки їздив на відкриття церкви Покрови Пресвятої Богородиці у с. Мар'янівку, — його вітальне звернення прозвучало від отамана “Козацьких військ України”, заступника мера Володимира Ялового. Столичний голова повністю підтримував ідею об'єднаної проєкції, як і відродження новітньої козацької держави, остаточно продемонструвавши це на вечірньому прийомі козацького старшини відповідними відзнаками й нагородами.

Щодо з'їзду, то він проходив за класичним сценарієм ділової урочистості з елементами національної екзотики. Вразили своїми теоретично-публіцистичними виступами з перспективи і методології розвитку об'єднаного козацтва гетьман Анатолій Попович, генерал-майор козацтва Юрій Сенюк, директор Інституту українознавства Петро Кононенко, згадуваний Володимир Яловий, поєднавши з'їзд із науково-практичною конференцією. Далі — гарячі виступи козаків і гостей з регіонів України, японських самураїв Сато Матсуйоші і Кан Масакі, козака з Малайзії Сві Хі Сонга, прийняття резолюції і нових членів “Об'єднаного козацтва України”, культурно-мистецька програма, бучний куліш-фуршет на 500 осіб... Загалом, можна говорити про початок об'єднання таких козацьких структур, як “Козацтво України”, “Козацькі війська України”, “Козацька територіальна оборона” (Верховний отаман — Віктор Седих), “Міжнародний союз козацтва” (із Олександром Хорофейком на чолі), Міжнародна академія козацтва (віце-президент — Михайло Ямненко). “Українське реєстрове козацтво” (гетьман — Анатолій Шевченко) теж заявило про участь в об'єднаному процесі, але, за словами Анатолія Поповича, гетьман Шевченко від'їжджав у справах за кордон і, певно, не зміг повернутися до з'їзду.

Окрім того, об'єднання підтримали присутністю на з'їзді козаки Центральної Школи Бойового Гопака із Верховним Учителем Володимиром Пилатом, які нещодавно взяли участь у міжнародному фестивалі бойових мистецтв “Козацька сла-

ва”. Анатолій Попович, як традиційний головний організатор фестивалю, між тим, виокремив вагомість цієї події для “Об'єднаного козацтва України”. Алге Школи національних бойових мистецтв — потужні джерела відродження козацтва.

В ОБ'ЄДНАНОМУ КОЗАЦТВІ — 300 ТИСЯЧ КОЗАКІВ І КОЗАЧОК

Утім, головним у доповіді гетьмана був звіт об'єднаних козаків: “Сформувалася гетьманська рада, розпочато створення політичного консультативного комітету, об'єднаного комітету начальних штабів “Об'єднаного козацтва України”. Розроблено правові основи, які в короткому вигляді викладені в історичному обґрунтуванні та головних напрямках сучасного козацького руху, з'явився збірник програмних основ... На сьогоднішній час “Об'єднане козацтво України” нараховує понад 300 тисяч козаків і козачок, більше 150 різних структурних козацьких підрозділів...”

Стосовно перспективи і механізмів дій нової об'єднаної структури, то “необхідно ініціювати створення козацьких громадських рад у різних державних інституціях, укладати угоди з Кабінетом Міністрів, Верховною Радою та Адміністрацією Президента України, утверджувати повноважну функцію вищого органу громадянського суспільства — Національного Конгресу Громадянського Суспільства України, створювати координаційні Ради об'єднаного козацтва при місцевих органах влади, співпрацювати з органами МВС у забезпеченні громадського порядку...”

ЗАСИЛЛЯ ЗАСУХ, ВОЛКОВИХ, СУРКІСІВ, ЗВ'ЯГІЛЬСЬКИХ...

У свою чергу, генерал-полковник козацтва Володимир Яловий від інтерпретації козацької ідеї перейшов до внутрішньої війни у державі: “Козацька ідея, ідея вільних людей — самоорганізація громади, ідея місцевого самоврядування територіальних громад... Звичайне право громадського самоврядування записане ще в “Руській Правді” Ярослава Мудрого і в Русько-литовських статутах 1586 року. Політика як управління спільними справами є

Коронований у Кракові король Руси-України Орест I

моральною тоді, коли закони писані не заперечують, а органічно доповнюють закони неписані, коли право легальне доповнює право легітимне, коли правова легальність не суперечить моральній і суспільній легітимності... Треба вирвати місце самоврядування з лабет державної виконавчої влади, позбавити місцеві держадміністрації неприродних їм функцій органів виконавчої влади. Зараз на рівні місцевого самоврядування йде війна проти самоврядних громад. Це війна за власність народу, конфлікт між “прихвизаторами”, олігархами й українським народом”.

Війна проти місцевого самоврядування була актуальною в багатьох виступах учасників і гостей. Згадувався і тиск на столичного мера Олександра Омельченка, й арешти окремих голів сільських і міських рад. Захисту в козаків просив пан Ігор З-під Києва: “Ми вже сім років боремось проти засилля банди Засух на Київщині. І сім років нам не дають актів на землю. Недалеко ж Волков собі 140 га луку прихвизав, Суркіс — 150 га, а ще — Звягільський, Засуха... Усі вони безцеремонно забирають у нас землю...”

Врешті прийняли “Програму спільних дій”, де, окрім іншого, йдеться про створення робочої групи для доопрацювання Закону України “Про козацтво”. Цей закон, як зазначив нардеп і голова “козацької фракції” (72 народні депутати) Володимир Нечипорук, може бути прийнятий іще на нинішній сесії.

Об'єднане козацтво, до того ж, планує створити “козацьку фінансово-банківську інфраструктуру”: Міжнародний козацький банк, недержавний, пенсійний, гарантійний, лізинговий та інвестиційний фонди. А ще — створити “козацький підрозділ альтернативної військової служби”. Утім, реалії вказують на певну фантастичність не лише цих планів, але й об'єднаного козацтва найближчими роками. Так, найбільша структура такого типу “Українське козацтво” у черговий раз ігнорує організаційні старання й амбіції Анатолія Поповича. На наше прохання прокоментувати з'їзд і неучасть “Українського козацтва” Генеральна Канцелярія “УК” в особі заступника гетьмана Тараса Чухліба заявила, що все це, м'яко кажучи, несерйозні зібрання, натомість 14 жовтня “Українське козацтво” проводило велику раду у Києві за участю 800 представників усіх структурних підрозділів організації. Є лише одне козацтво — “Українське козацтво”, і один гетьман — Іван Білас, підсумував Тарас Чухліб...

Олександр СОЛОНЕЦЬ

ПОДІЇ

ВІД ІНДУСТРІАЛЬНОГО ДОНЕЦЬКА ДО КОЗАЦЬКОЇ ПРИСТАНІ...

Всеукраїнський фестиваль народної творчості “Козацькому роду нема переводу”, який нещодавно пройшов на Донеччині, зібрав до свого кола понад сотню творчих колективів із 15 областей нашої держави. Стартувавши тиждень тому в столиці шахтарського краю, він, відтак, жвавим поступом прокотився містами й селами області і врешті ніби “на закускі” буквально-таки вибухнув сузір'ям талантів на старовинній, овіяній славою Козацькій пристані. Нагадаємо: саме це історичне місце на мальовничих берегах Сіверського Дінця стало свого часу для запорожців і надійним форпостом, і затишною домівкою, що проводжала в далекі походи й зустрічала опісля з перемогою. До речі, сьогодні тут, неподалік від містечка Райгородок Слов'янського району, встановлено поклонний хрест. Взагалі ж, протягом найближчих років планується повна відбудова Козацької пристані — з усіма її колишніми укріпленнями, церквами та кузницею.

А поки що, аби віддати данину пам'яті доблесним лицарям минулих часів, сюди, до поклонного хреста, з прилеглих донбаських селищ позтікалося безліч народу. Як годиться, спочатку із щирими вітаннями до учасників та гостей фестивалю звернувся голова Слов'янської райдержадміністрації Григорій Горебець. Після цього слово було надано гетьманові Українського реєстрового козацтва Анатолію Шевченку. Причому, думки обох промовців щодо відродження козацьких традицій, по суті, співпали: це неодмінно сприятиме патріотизму молоді, загальному підвищенню духовності суспільства.

І полетіли над Козацькою пристанню дзвінкоголосі веселі пісні й іскрометні жарти... Аж голова запаморочилася від усього цього розмаїття. Особливо ж емоційно були сприйняті глядачем виступи народно-хореографічних колективів, серед яких слід, мабуть, насамперед відзначити “Джерельце”, “Барви” та “Юність Донбасу”. У рамках театралізованого свята відбулася також демонстрація кращих творів народних умільців — гончарів, лозоплетільників, вишивальниць, різьбярів тощо.

І хоча принадилися в цей день до Козацької пристані сила-силенна охочого люду — все одно кожний без винятку був нагородований гарячим кулішем та традиційними нашими “із сиром пирогами”. Завершився ж фестиваль величезним нічним багаттям просто неба, ну, і, звичайно ж, “рішучими намірами” всіх учасників збиратися тут відтепер якомога частіше.

ПРЕМ'ЄР КРИМУ ОБЦЯЄ

У Севастополі відбулася виїзна нарада генеральної старшини Українського реєстрового козацтва, де затверджено план реалізації Національної програми відродження та розвитку українського козацтва у Криму. Було вирішено створити спільну українсько-російську козацьку дивізію з центром у м. Севастополі.

Окрім того, гетьман УРК Анатолій Шевченко разом із супроводжуваними його отаманами Василем Бондаренком та Валерієм Костоюком були прийняті прем'єром кримського уряду Сергієм Куниціним. А. І. Шевченко зазначив, що реєстрове козацтво здійснює духовно-патріотичну роботу з молоддю, створює (в тому числі, і в курортній зоні) козацькі ліцеї, табори відпочинку тощо. Натомість Сергій Куницін, побажавши, як годиться, реєстровикам усіляких гараздів, дав слово сприяти їм у всіх “добрих справах” на благо матінки-України.

Едуард ЩУР